

Lahti

Lahden kaupungin arviointikertomus 2022

Tarkastuslautakunta

6.6.2023

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunta ja arviointikertomus	4
1.1 Puheenjohtajan tervehdys	5
1.2 Tiivistelmä vuoden 2022 arviointikertomuksesta.....	6
1.3 Tarkastuslautakunta.....	8
1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen.....	16
1.5 Tilintarkastaja ja Lahti konsernin tilintarkastus	15
1.6 Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta	17
1.7 Tarkastuslautakuntaa ja arviointikertomusta koskeva kysely	19
2. Arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta	22
2.1 Vuoden 2021 arviointikertomus.....	23
2.2 Aiempien vuosien arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta	28
3. Lahden strategia	30
3.1 Yleistä.....	31
3.2 Lahden kaupungin elinvoima ja vetovoima.....	32
4. Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arviointi	40
4.1 Konsernihallinto	41
4.2 Sivistyksen palvelualue.....	46
4.3 Kaupunkiympäristön palvelualue.....	50
5. Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot	54
5.1 Kaupungin talous	55
5.2 Lahden Kaupunginsairaalan myynti	60
5.3 Lahti Energia Oy.....	61
5.4 Lahti Events Oy	63
5.5 Malva	64
Liite	66

Lahden kaupungin arviointikertomus 2022

Lahden kaupungin tarkastustoimisto
Aleksanterinkatu 24 A

Arviointikertomus verkossa:
www.lahti.fi/paatoksenteko/lautakunnat/tarkastuslautakunta

Valokuvat: Lahden kaupungin kuvapankki
Kansikuva: Kirkkopuisto, Juha-Pekka Huotari
Takakansi: Mankeli-kaupunkipyörät, Juha-Pekka Huotari
Paino: Kirjapaino Markprint Oy, Lahti 2023

Lahden satamassa seisova vanhan lasitehtaan piippu välitti purkutuomion

1

Tarkastuslautakunta ja arviointikertomus

1.1 Puheenjohtajan tervehdys

Tarkastuslautakunnan työskentely ja arviointi perustuu valtuustokauden alussa laadittuun arviointisuunnitelmaan koko valtuustokaudelle 2021–2025. Kesäkuussa 2022 laadimme työohjelman vuodelle 2022, jonka työn perusteella on laadittu tämä, tämän valtuustokauden toinen arviointikertomus.

Vuosi 2022 jää historiaan Venäjän raakalaismaisesta hyökkäyksestä Ukrainaan ja hyvinvointialueiden toiminnan valmistelusta ja aloittamisesta. Ukrainan sodasta aiheutui merkittäviä haasteita energian riittävyyteen ja hintaan. Tarkastuslautakunta selvitti kaupungin oman energia-yhtiön, Lahti Energia Oy:n toimintaa, varautumista eri tilanteisiin ja mahdollisuuksia vaikuttaa asiakkaiden sähkön hintaan.

Kaupungin tilinpäätös vuodelta 2022 oli merkittävästi ylijäämäinen. Se perustuu kertaluontoiseen erään, kaupunginsairaalan myynnistä saatuun voittoon. Kaupungin tilinpäätökseen ei tehty 20 milj. euron varausta, jolla olisi varauduttu maksamaan hyvinvointikuntayhtymän aikainen palkkaharmonisatiosta aiheutuva kustannus. Hyvinvointialueen näkemys oli, että kustannus on hyvinvointikuntayhtymän omistajakuntien vastuulla. Kuntien näkemys oli, että se kuuluu hyvinvointialueuudistukseen ja valtion vastattavaksi. Aika näyttää miten asia ratkaistaan.

Kaupungin sisäinen tarkastus päätettiin hankkia ulkoisena palveluna konsernitarkastajan virkavapaan ajaksi. Kilpailutuksen jälkeen palvelu hankittiin BDO Oy:ltä. Sisäisen tarkastuksen raportin mukaan kaupungin hankinnat on pääosin tehty hankintalain mukaisesti ja hankinta-asiakirjat ovat saatavilla. Tilintarkastuspöytäkirjan mukaan noin kolmasosa tarkastetuista hankinnoista oli tehty hankintalakia noudattamatta ja merkittävää osaa hankintaan liittyvistä dokumenteista ei ollut arkistoitu asianhallintajärjestelmään. Asiaa on tutkittava tarkemmin ja selvitettävä syyt näkemysten erilaisuuteen.

Lahden kaupunki on strategian mukaisesti panostanut erityisesti elinvoiman kasvattamiseen. Merkittävät panostukset ja toimet kohdistuvat työllisyyden kuntakokeilun toteuttamiseen sekä elinvoimainvestointeihin. Kaupungin imagon kehittyminen ja vetovoima on näkynyt ja tulee edelleen näkyämään monilla sektoreilla.

Lahden kaupunki julkaisi edelläkävijänä ensimmäisen kestävyysraportin tilinpäätöksen yhteydessä. Siitä saa erinomaisesti tietoa kaupungin toiminnasta toteuttaessaan hyväksytyyn strategian visiota "Lahti on tehty kestäväksi".

Kiitän tarkastuslautakunnan jäseniä, tarkastusjohtajaa ja tarkastajaa hyvästä sekä rakentavasta työskentelystä, jonka tuloksen on aikaansaatu laadukas ja kattava arviointikertomus.

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja

Tarkastuslautakunnassa on myös nuorten lahtelaisten näkökulma hyvin edustettuna. Lautakunnan varapuheenjohtaja Oskari Päätaalo onnitteltiin kesäkuun kokouksessa suoritettuna ylioppilastutkinnon johdosta.

1.2. Tiivistelmä vuoden 2022 arviointikertomuksesta

Kaupunginhallituksen toimintakertomuksessa on ilmoitettu, että kaikki tavoitteet toteutuivat vähintään osittain. Tavoitteiden lukumäärä on ollut hyvin samalla tasolla viimeisen kolmen vuoden ajan. Tarkastuslautakunta on aiemmin arvioinut tavoitteiden joko toteutuneen tai jääneen toteutumatta. Vuoden 2021 arviointikertomuksesta lähtien **tarkastuslautakunta on arvioinut, että osa tavoitteista on toteutunut osittain**. Lautakunnan arvion mukaan pääosa vuoden 2022 tavoitteista saavutettiin joko täysin tai osittain. Täysin toteutumatta jääneiden tavoitteiden määrä on selvästi vähentynyt. Toimintakertomuksessa annetut selvitykset tavoitteiden toteutumisesta kuvaavat vain osittain kaupungin vuoden 2022 toimintaa ja palvelutuotantoa. **Tämän vuoksi arviointikertomus sisältää myös muita arvioita kohdassa 5. Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot.**

Tavoitteiden toteutuminen 2016–2022					
Vuosi	Toteutunut	Ei toteutunut	Ei voi arvioida	Osittain toteutunut	Tavoitteita yhteensä
2022	27	5	0	20	52
2021	31	16	0	6	53
2020	34	18	0	-	52
2019	28	21	0	-	49
2018	24	15	0	-	39
2017	45	17	18	-	80
2016	47	30	3	-	80

– Lahden kaupunki teki erinomaisen tilinpäätöksen vuodelta 2022. Taseen kasvava ylijäämä antaa puskuria tuleville vuosille. Parannusta tapahtui myös siinä, että tilikauden tulos pystyttiin aiempaa tarkemmin ennakoimaan jo tilikauden aikana.

– Hyvä tulos perustui ennen kaikkea kaupunginsairaalan kaupasta kirjattuun noin 52 milj. euron myyntivoittoon. Lahti lähti myymään sote-kiinteistöjään oikeaan aikaan, kun talouden suhdanteet eivät vielä olleet kääntyneet laskuun.

– Tarkastuslautakunnan mielestä tiedossa oleva hyvä tilinpäätös vaikutti mm. siten, että Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisista tehtiin alaskirjaus jo hyvissä ajoin ”varmuuden vuoksi”. Jäähallijärjestelyt ovat vielä täysin auki, eikä kirjaus tässä vaiheessa olisi vielä ollut välttämätön. Lainasaamia ei ole aiemmin säännönmukaisesti alaskirjattu, kun riskejä on ollut näkyvissä. Kirjanpitoa tulee hoitaa sitä koskevien lakien ja säännösten mukaisesti tilinpäätöksen tuloksesta riippumatta.

– Lautakunnan mielestä on ongelmallista, ettei kaupunginvaltuusto ole voinut ottaa huomioon merkittäviä tilivuoden tulokseen vaikuttavia eriä vuoden 2022 talousarviosta päättäessään. Kiinteän omaisuuden luovutusvoitot muuttivat tilinpäätöksen ratkaisevasti paremmaksi talousarvioon nähden.

– Lahden kaupungin imago on kehittynyt positiivisesti useiden tutkimustulosten ja ranking-listausten perusteella ja hyvä kehitys näyttää jatkuvan. Tähän ovat vaikuttaneet mm. Lahden onnistuminen Euroopan ympäristöpääkaupunkivuoden 2021 hoitamisessa, oma yliopisto, sekä vahva ympäristöosaaminen ja siihen liittyvä sähköisen liikenteen klusteri.

– Lahden vetovoimaisuudesta saatiin vuonna 2022 merkittävä konkreettinen näyttö, kun Fazer valitsi Lahden uuden makeistehtaansa tulevaksi sijoituspaikaksi. Pippo-Kujalan alueelle sovitut tonttikaupat ja tulevien investointien työllistävä vaikutus ovat merkittäviä onnistumisia kaupungin elinkeinopolitiikassa.

– Kaupungin väkiluvun kasvu on vielä vaatimatonta muihin yli sadantuhannen asukkaan kaupunkeihin nähden. Asukasmäärän ripeämpää kasvua voidaan odottaa tulevina vuosina ja nykyisen strategian 0,5 %:n vuotuinen kasvutavoite on jatkossa mahdollista saavuttaa.

– Työllisyyden kuntakokeilu on osaltaan vaikuttanut siihen, että Lahden työttömyysaste on lähtenyt laskuun. Työllistämispalvelujen riittävästä resurssista on huolehdittava.

– Kaupunkilaisten koulutustaso on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Oma yliopisto säteilee tutkimusten mukaan myönteisiä vaikutuksia alueelle. Korkeasti koulutettujen nettomuuttomäärän kasvu on hyvä signaali kehitysuunnasta.

– Vuosikymmeniä suunniteltu taidemuseohanke toteutui lopulta, kun Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva avattiin yleisölle 29.4.2022. Malvasta odotetaan vetonaulaa kaupungin museotarjontaan. Museossa vieraili jo avausvuonna 75 000 kävijää.

– Lahti Energia Oy:n mahdollisuudet kaupunkilaisten energialaskujen kohtuullistamiseksi ovat rajalliset. Sähkötuotannon omavaraisuusaste on alhainen ja kaukolämmön hintaa on suurten investointien ja polttoaineiden hinnan nousun vuoksi jouduttu korottamaan. Kaukolämmön hinta ei Lahdessa ole enää sellainen kilpailuvaltti, kuin aiemmin. Lahti Energia Oy:n osingonmaksukyky ja investointikyky ovat nykyisellään heikkoja raskaiden investointien ja niiden rahoituksen kireän maksuaikataulun vuoksi. Omistajan tulee käytettävissä olevin keinoin huolehtia yhtiön investointikyvyn edellytysten parantamisesta.

– Lahti Events Oy:öön sijoitetut varat jäävät kaupungin tappioksi. Kymringin osalta kaupungilla oli optimistiset odotukset. Hanke oli ensimmäinen yritys lajiaan koko Suomessa eikä kokemuksia vastaavan tapahtuman järjestämisestä näillä leveysasteilla ollut käytettävissä. Suorituspaikka jäi keskeneräiseksi riittävän rahoituksen puuttuessa. Jatkossa tapahtumien järjestämiseen liittyvät taloudelliset riskit tulee pystyä hallitsemaan aiempaa paremmin.

– Monipuolisten tapahtumien järjestäminen kaupungissa on tärkeää. Ne tuovat elävyyttä ja luovat positiivista mielikuvaa Lahdesta. Tapahtumatoiminta on tavalla tai toisella organisoitava jatkossakin.

1.3 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävissä korostuu kaupungin toimintojen, toimintatapojen sekä palvelujen järjestämisen **tarkoituksenmukaisuuden arviointi**. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta on kunnanhallituksen ohella kunnan toinen lakisääteinen toimielin. Sen tulee antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomus. Tarkastuslautakunnan kuntalain mukaiset tehtävät on esitetty jäljempänä olevassa kaaviossa:

Lahdessa tarkastuslautakuntaan kuuluu 13 jäsentä. Tarkastuslautakunta on asettanut keskuudestaan kaksi jaostoa. Niiden tehtävänä on lautakunnan lisäksi suorittaa arviointikäyntejä kaupungin yksiköissä ja tytäryhtiöissä.

Tarkastustoimisto valmistelelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat, avustaa lautakuntaa arviointitehtävissä sekä tekee tarvittavia toiminnan ja talouden tarkastuksia. Tarkastustoimiston palveluksessa olivat vuoden 2022 aikana tarkastusjohtaja Reijo Ollikka sekä tarkastaja Maija Hyppölä 28.2.2022 alkaen.

Kaupunginvaltuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025 seuraavat 13 varsinaista jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Varsinainen jäsen

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja
Oskari Pääatalo, varapuheenjohtaja

Ville-Veikko Elomaa
Juha-Pekka Forsman
Raimo Kiljunen
Tarja Kirvesmies 12.12.2022 saakka
Johanna Tuliainen 12.12.2022 alkaen
Lasse Koskinen
Seppo Koskinen
Pauliina Palo
Mona Pyykkönen
Sinikka Ruuska
Kaarina Suhonen
Ulla Vaara

Henkilökohtainen varajäsen

Lassi Mertaranta
Otto Ripatti 12.12.2022 saakka
Tomi Korpi 12.12.2022 alkaen
Jukka Pietiläinen
Eero Seesvaara
Tero Voutilainen
Hilla S. Kakko

Jari Vanhanen
Antti Toijanaho
Katariina Broman
Heidi Huldén
Satu Lehtola
Laura Hahl
Virpi Sorsa

Kuvassa, alarivi vasemmalta: puheenjohtaja Hannu Rahkonen, jäsenet Ulla Vaara, Johanna Tuliainen ja Mona Pyykkönen. Toinen rivi vasemmalta: varapuheenjohtaja Oskari Pääatalo, jäsenet Kaarina Suhonen ja Sinikka Ruuska. Kolmas rivi vasemmalta: tarkastaja Maija Hyppölä, jäsenet Ville-Veikko Elomaa, Juha-Pekka Forsman ja Seppo Koskinen. Yläriivi vasemmalta: jäsen Lasse Koskinen, tarkastusjohtaja Reijo Ollikka ja jäsen Pauliina Palo. Kuvasta puuttuu jäsen Raimo Kiljunen.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut työohjelmansa mukaisesti arviointikokouksiin seitsemän kertaa ja kumpikin lautakunnan jaostoista viisi kertaa. Lisäksi lautakunta on kokoontunut vuoden 2023 keväällä arviointikertomusta valmistellessaan seitsemän kertaa. Arviointikertomuksen laadinnan yhteydessä Lahti Energia Oy:n toimitusjohtaja Jouni Haikarainen oli lautakunnan kuultavana 7.2.2023 ja kaupunginjohtaja Pekka Timonen 7.3.2023.

Lautakunnan ja sen jaostojen kokouksissa esiin tulleita asioita on selvitetty arviointikertomuksen eri kohdissa. Tämän lisäksi on arviointikokouksissa esiin tulleita havaintoja koottu tiivistetysti jäljempänä lautakunnan ja jaostojen kokoustietojen yhteyteen. Lautakunta ja jaostot ovat vuoden 2022 toiminnan arvioimiseksi pitäneet kokouksia seuraavasti:

Tarkastuslautakunta

7.6.2022	Lautakunnan työohjelma 2022
18.8.2022	Visuaalisten taiteiden museo Malva
16.9.2022	Lahti Aqua Oy
11.10.2022	Vanhus- ja vammaisneuvosto
8.11.2022	Työllisyyden kuntakokeilu
7.12.2022	Provincia Oy
10.1.2023	MAL-sopimuksen vaikutukset ja kunnallistekniikan rakennushankkeet

YHTEENVETO LAUTAKUNNAN YHTEISISSÄ KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA HAVAINNOISTA

Lahti Aqua Oy

- Yhtiön tunnusluvut ovat valtakunnan kärkeä (pääoman tuotto % 11,7 ja omavaraisuusaste % 37,5).
- Työtyytyväisyyskyselyiden tulokset kertovat hyvästä työssä viihtymisestä.
- Lahti Aqua Oy:n operointialuetta ovat Lahti, Asikkala, Hollola, Kärkölä, Orimattila ja Iitti. Kunnossapidettävää vesihuoltoverkostoa on yhteensä 2 800 km.
- Lahti on tiivis kaupunki, yli 90 % talouksista on mukana Lahti Aquan verkostossa. Kun uusien asuinalueiden kaavoitus etenee jollakin alueella, lisätään myös lähialueiden vanha asutus verkostoon.
- Vesijohtoverkon vuotavuus Lahdessa on vain 6,1 %, kun valtakunnallinen keskiarvo on noin 17 %.
- Lahti Aqua Oy:llä on pitkäaikaisia lainoja kaupungin konsernipankista. Rahavirta kaupungille (osingot, lyhennykset ja korot) on vuodessa noin 9,3 miljoonaa euroa. Yhtiö ei ole ottanut lisälainaa neljään vuoteen.

Vanhus- ja vammaisneuvosto

- Kuntalain mukaan vanhus- ja vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ikäihmisille ja vammaisille merkityksellisissä asioissa.
- Vanhus- ja vammaisneuvostolla ei ole omia määrärahoja. Toiminnan kustannukset maksetaan osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikön budjetista. Vanhus- ja vammaisneuvoston yhteinen budjetti oli 60 500 € vuonna 2022.

- Neuvostojen käytössä olevat valmisteluresurssit ovat pienet.
- Vanhus- ja vammaisneuvoston puheenjohtajille ei makseta vuosipalkkiota toisin kuin lautakuntien puheenjohtajille.
- Neuvostot tekevät tiivistä yhteistyötä vanhus- ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Provincia Oy

- Provincia Oy tuottaa omistajilleen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja. Yhtiö toimii hankintalain in house- eli sidosyksikköperiaatteella, jolloin omistajien palveluhankintoja Provincia Oy:ltä ei tarvitse kilpailuttaa.
- Yhtiö ei tavoittele suurta voittoa, mutta pyrkii positiiviseen tulokseen tilikausittain. Yhtiön taloudellinen tilanne on hyvä. Yhtiön tavoitteena on kasvattaa liikevaihtoaan noin 10 % vuonna 2023.
- Vuoden 2022 aikana Provincia Oy:lle on tullut kaksi uutta omistajaa, Mäntsälä (0,01 % osakkeista) ja Heinola (0,10 % osakkeista). Provincia Oy:n strategian mukaisesti yhtiö pyrkii aktiivisesti hankkimaan uusia isoja asiakkaita.
- Yksi päätavoitteista on ollut omistajien tyytyväisyys palveluihin. Omistajatytyväisyys onkin mittausten mukaan lisääntynyt aiempaan verrattuna.
- Tarkastuslautakunnan mielestä kuntien omistama oma alueellinen talouspalveluyhtiö on nykypäivänä merkittävä etu, kun ei olla suurten valtakunnallisten toimijoiden armoilla.

MAL-sopimus

- Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimus on solmittu vuosille 2021–2031. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa kaupunkiseudun kuntien välistä yhteistyötä ja luottamusta maankäytön, asumisen ja liikenteen asioissa.
- Valtio tukee lähtökohtaisesti MAL-hankkeita 50 % rahoituksella.
- Vuosille 2021–2023 on määritelty yhteensä 47 toimenpidettä. Toimenpiteiden toteumaa seurataan MAL-kaupunkiseudun kuntien, LADECin, Lahti Regionin ja Päijät-Hämeen liiton yhteistyönä.
- Toteumaseurannan mukaan 25 toimenpidettä toteutuu aikataulussa ja suunnitellusti, 16 toimenpidettä vaatii täydennystä ja kuudessa toimenpiteessä/hankkeessa on havaittu puutteita.
- Lautakunta pitää tärkeänä asuntopoliittisen ohjelman laatimista.

Lautakunnan 1. jaosto: arviointialueena konsernihallinto sekä kaupunkiympäristön palvelualue

Hannu Rahkonen (pj.), Juha-Pekka Forsman, Lasse Koskinen, Seppo Koskinen, Mona Pyykkönen, Kaarina Suhonen, Ulla Vaara

30.8.2022	Riskien hallinta ja sisäinen valvonta
20.9.2022	Tilakeskus
19.10.2022	Viestintäpalvelut
15.11.2022	Rakennusvalvonta
13.12.2022	Salpakierto Oy

YHTEENVETO 1. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA HAVAINNOISTA**Tilakeskus**

- Tilakeskuksen tehtävänä on järjestää kaupunkiorganisaatiolle sen tarpeiden mukaiset toimitilat ja niihin sovitut kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä sekä kehittämisestä.
- Spatium Toimitilat Oy:n ja Tilakeskuksen tehtäväkenttä on vuosien saatossa ajautunut väärityneeseen tilanteeseen alkuperäisestä työnjaosta. Tilakeskus vastaa kaupungin oman palvelutuotannon tarpeita palvelevasta tilaomaisuudesta, jolloin vuokranmaksajana on kaupunki tai kaupunkikonserniin kuuluva taho. Vuokraus tapahtuu sisäisen vuokrauksen periaatteilla ilman tuottovaatimusta. Lisäksi tietyt "imagerakennukset" halutaan pitää kaupungin omistuksessa, kuten esim. Sibelius-talo ja Mikkulan kartano.
- Spatium Toimitilat Oy vastaa elinkeinopoliittisista ja puhtaasti kaupallisista kohteista. Tästä periaatteesta ei ole pystytty pitämään täysin kiinni, kun Spatiumille on tullut kohteita sen takia, että ne eivät ole mahtuneet kaupungin investointiohjelmaan halutussa aikataulussa.
- Spatium Toimitilat Oy:n toiminta ja kiinteistökanta on laajentunut kovasti vuosien aikana ja yhtiöllä on laajentumispyrkimyksiä edelleen. Yhtiön rooli suhteessa kaupungin Tilakeskukseen tulee selkiyttää ja toiminnan mahdolliset päällekkäisyydet ja toimintakentän rajaukset määrittellä nykyistä tarkemmin. Imagerakennukset ja kaupungin palvelutuotannossa olevat kiinteistöt tulee pitää kaupungin taseessa.
- Monitilatoimistomalli on herättänyt vastarintaa kaupungin henkilöstössä. Etätöistä on vasta varsin lyhyt kokemusjakso. Jaoston mielestä työtilojen uudistamisessa ei pidä tehdä liian nopeita ratkaisuja. Toimintakulttuurin kehitystä on seurattava pidemmällä tarkkailujaksolla, eikä siirtyä liian nopeasti avokonttorimalliin. Monitilatoimistomallia valmistellaan peruskorjauksen jälkeen käyttöön otettavassa kaupungintalossa, kaupunkiympäristön virastotalossa (BWT) sekä tilakeskuksen virastotalossa (Aleksi 24).

Viestintäpalvelut

- Viestintäyksikön koko on vuosien varrella kasvanut (nykyisin 13 henkilöä). Imagomarkkinointi ei kuitenkaan ainakaan vielä näy esim. kaupungin väkiluvun kasvuna. Lisäksi on erillisiä viestintähenkilöitä sivistyksen palvelualueella (teatteri, orkesteri, Malva).
- Kaupunkikonsernissa tulisi olla yhteinen brändi sekä viestintä- ja markkinointihenkilöstöllä tiivis yhteistyö.

- Viestinnän pitää luoda positiivista mielikuvaa kaupungista. Jaoston mielestä vuoden 2001 hiihdon MM-kisojen dopingtapauksien uudelleen lämmittely tuotettavan tv-sarjan puitteissa ei ole kaupungille hyvää mainosta. Vaikka Lahti ei sinällään ollut doping-asiassa osallisena, oli kaupunki kuitenkin tapahtumapaikkana. Tästä jäi negatiivisia muistoja ja mielikuvia. Kaupungin ei olisi tullut osallistua sarjan tuotantoon.

Rakennusvalvonta

- Nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki uudistuu rakentamislaki, jonka tarkoitus tulla voimaan 1.1.2024. Lakimuutos aiheuttaa paikallistasolla paljon valmistelua, mm. rakennusjärjestyksen ja rakennusvalvontataksan uusimisen. Rakennusvalvonnalle on siirtynyt kunnallistekniiikan organisaation muutoksessa maisematyöluopien myöntäminen. Rakennusvalvonta on esittänyt tämän sekä lakimuutoksen vuoksi henkilöstösuunnitelmassaan neljää uutta työntekijää. Jaosto piti esityksiä perusteltuina. Kaupunginhallitus päätti 16.1.2023 perustaa neljä uutta virkaa rakennusvalvonnan esityksen mukaisesti.
- Jaostoa huolestutti nykyisessä maailmantilanteessa rakennuspiirustusten yleinen julkinen saatavuus. Pyydettiin lisäselvitys siitä, mitkä julkiset rakennukset tai infran kannalta kriittiset kohteet ovat sellaisia, ettei niiden rakennuspiirustuksia ole julkisesti saatavilla. Rakennuslupa-päälliköltä saadun selvityksen mukaan julkisesti saatavilla eivät ole seuraavien kohteiden rakennuspiirustukset: yhdyskuntatekniiikan rakennukset, voimalaitokset, kokoontumishuoneistot, terveydenhuollon rakennukset, koulut, päiväkodit yms.

Lautakunnan 2. jaosto: arviointialueena sivistyksen palvelualue

Oskari Päättalo (pj.), Ville-Veikko Elomaa, Raimo Kiljunen, Tarja Kirvesmies 12.12.2022 saakka,
Johanna Tuliainen 12.12.2022 alkaen, Pauliina Palo, Sinikka Ruuska

25.8.2022	Liikuntapalvelut
27.9.2022	Kaupunginteatteri
13.10.2022	Varhaiskasvatuspalvelut
22.11.2022	Wellamo-opisto
15.12.2022	Lukiokoulutuspalvelut, Gaudia lukio

YHTEENVETO 2. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA HAVAINNOISTA

Liikuntapalvelut

- Liikuntapalvelut on tärkeä osa kaupungin toimintaa. Lahti tukee monipuolisesti liikuntaa ja liikumista, ihmisten hyvinvointia ja terveyttä, toiminta on hyvää ja laajaa. Lahdessa on erinomaiset mahdollisuudet harrastaa liikuntaa, kaikki on lähellä ja hyvässä kunnossa, liikuntapalvelut on hoitanut tehtävänsä hyvin.
- Liikuntatilojen ylläpitäminen harraste- ja kilpailutoimintaa varten on tärkeää Lahdelle jatkossakin. Jaosto toteaa kuitenkin, että liikuntatoimen päätoiminta pitäisi olla kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi liikunnan keinoin, eikä tilojen hallinnassa ja vuokrien maksussa, kustannusrakennetta tulisi tarkastella.
- Jaoston mielestä käyttäjiltä perittävät käyttömaksut eivät saa ainakaan nousta, mieluummin laskea. Lasten ja nuorten kohdalta käyttömaksuista luopuminen voisi olla yksi keino lisätä lasten ja nuorten liikkumista.
- Harrastustakuu on Lahden kaupungin strategian kärkihanke, jonka tavoitteena on varmistaa lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Harrastamisen Lahden mallin tavoitteina on luoda mahdollisuus jokaiselle lapselle ja nuorelle itseään kiinnostavaan harrastukseen sekä harrastustakuun toteutus eri toimijoiden yhteistyönä ja kaupunkitasoisesti koordinoituna. Jaosto pitää tärkeänä, että harrastustakuun alainen toiminta tavoittaa kaikki lahtelaiset nuoret.

Kaupunginteatteri

- Lahti on kulttuurikaupunki ja teatterin toiminta tukee kaupunkilaisten hyvinvointia. Kaupunginteatteri kykenee hyvin toteuttamaan perustehtävänsä, mutta kaupungin tulee turvata toiminta taloudellisesti, jotta kaupunkilaisilla on mahdollisuus käydä teatterissa.
- Lippujen hinnat on pidettävä kohtuullisina. Teatterinjohtajan antaman selvityksen mukaan lipun hintojen nostaminen vähentäisi kävijöitä ja uhkasi teatterin toimintaa.
- Ohjelmisto on monipuolinen helposti lähestyttävä.
- Tavoitteena on tilojen korkeampi käyttöaste ja kävijämäärien lisäys.

Varhaiskasvatuspalvelut

- Varhaiskasvatuspalvelut yksikölle on usein lisätty määrärahaa lisätalousarvioissa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että vuosittain talousarvio on alibudjetoitu ja lisätalousarvioissa lisätään määrärahaa.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstön resurssipulaan tulee paneutua huolellisesti.

- Henkilöstön jaksaminen on koetuksella varhaiskasvatustyössä, henkinen ja fyysinen kuormitus on suurta. Tulee pohtia keinoja, joilla työssä jaksamista pystytään tukemaan.
- Varhaiskasvatuksen rakennusten uudishankkeissa tulee ottaa huomioon rakennusten muunneltavuus tulevaisuuden tarpeita varten. Rakennusten kohdalla perusparannustarpeet tulisi ennakoita, tällä hetkellä useita päiväkotiteja on väistötiloissa ennakoinnin puuttuessa.
- Yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa tehdään yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa, vuoden 2023 alusta tuli lakimuutos, joka teki yksityisten päiväkotien toiminnasta luvanvaraista (aluehallintovirasto myöntää, kaupunki valvoo). Yksityistä varhaiskasvatusta koskevat samat normit kuin kunnallista. Kaupunki järjestää yksityisille päiväkodeille ohjausta ja neuvontaa sekä tekee arviointikyselyitä palveluseteliä käyttäville huoltajille. Yksityisten päiväkotien valvonnasta vastaavat kaksi varhaiskasvatuksen palvelupäällikköä ja yksityisiä perhepäivähoitajia valvovat kaksi perhepäivähoidon ohjaajaa.

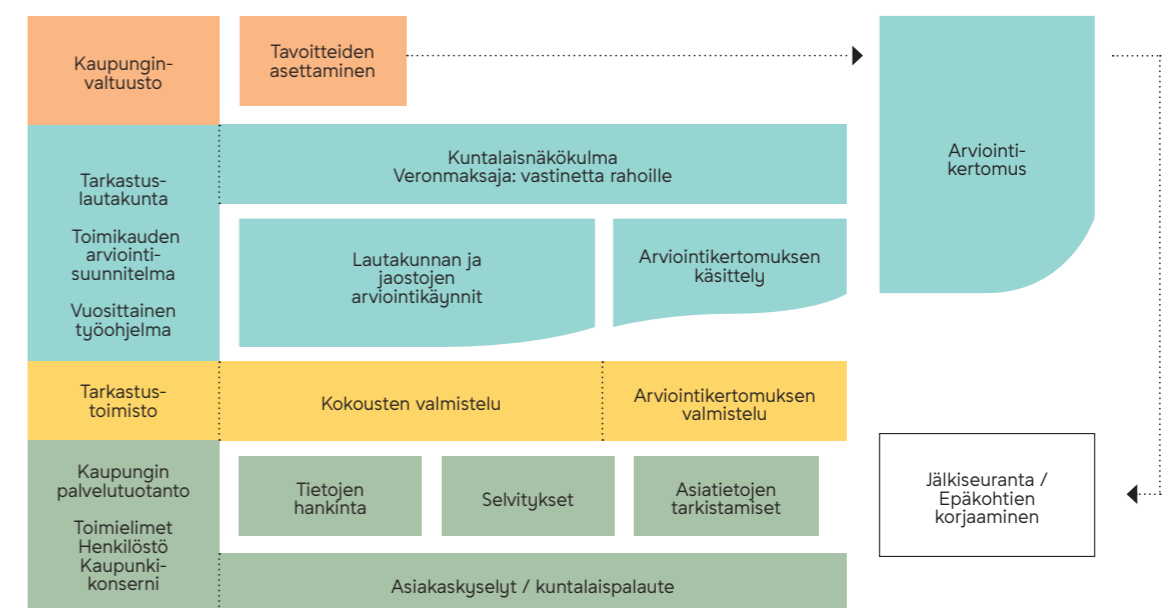
Lukiokoulutuspalvelut

- Nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen on nähtävissä myös Lahden lukioissa. Opiskelijahuoltopalvelut eivät ole riittävällä tasolla. Avunsaanti opiskelijoiden mielenterveysongelmiin on vaikeaa. Jonot ovat pitkiä, koulupsykologille ei pääse juttelemaan silloin kun siihen on tarve ja koulukuraattorin vastaanotollekin on useamman viikon mittaiset jonot. Jaosto pitää tärkeänä, että opiskelijoiden varhaisen vaiheen mielenterveyspalvelut turvataan.

Tarkastuslautakunnan jäsenten arviointikertomuksen laadintaa koskevat esteellisyudet on esitetty liitteessä 1.

Arviointikertomuksessa korostuvat lautakunnassa ja jaostoissa käsitellyt asiat, koska tarkastusresurssit eivät riitä kaikkien kaupungin toimintojen vuosittaiseen arviointiin. **Arviointikertomuksessa ei ole erikseen selostettu niiden tavoitteiden toteutumista, joista toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittäviä.**

ARVIOINTIPROSESSI LAHDESSA

1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tarkastuslautakunnan tehtäviin tuli edellisen valtuustokauden alusta lukien valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa, kunnanjohtajaa, pormestaria ja apulaispormestaria sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtävänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

Lahdessa sidonnaisuuksista on ilmoitettu hyvin. Sidonnaisuusilmoitus on saatu kaikilta ilmoitusvelvollisilta luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta. Heitä oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 84 henkilöä.

1.5 Tilintarkastaja ja Lahti konsernin tilintarkastus

Tilintarkastajan on tarkastettava kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Mainitut tehtävät liittyvät **laillisuusvalvontaan**. Tilintarkastajan tulee noudattaa valtuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lahden kaupungin hallintosäännön ulkoista tarkastusta koskevien erillissääntöjen 2 §:n mukaan tarkastuslautakunta hyväksyy suunnitelman konserniyhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä sekä nimeää ehdokkaat näiden sekä muiden yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastajiksi, milloin kaupungilla on tällainen nimeämisoikeus.

Tilintarkastuksen kilpailutuksen osalta suunnitelma konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä tarkoittaa lähinnä konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuspäivien määrää ja toimikaudesta päättämistä. Kuntalain 122 §:n 2 momentin mukaan kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tarkastuslautakunta on kilpailuttanut tilintarkastuksen syksyllä 2020. Kaupunginvaltuusto valitsi 25.1.2021 tarkastuslautakunnan esityksestä Lahden kaupungin vuosien 2021–2023 tilintarkastajaksi TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy:n ja nimesi vastuulliseksi tilintarkastajaksi JHT, HT Jukka Vuorion.

Tarjouspyynnössä ja sopimuksessa tilintarkastuksen laajuus Lahden kaupungin osalta on 60 tarkastuspäivää vuodessa eli koko sopimuskaudella 2021–2023 yhteensä 180 tarkastuspäivää. Konserniyhteisöjen osalta tarkastuslautakunta oli tytäryhtiöitä kuultuaan arvioinut, että yhtiöiden ja säätiöiden lakisääteisen tilintarkastuksen määrä on yhteensä 92 tarkastuspäivää vuodessa. Näin ollen tarjouspyynnön mukainen konserniyhteisöjen tilintarkastuspäivien määrä sopimuskaudella 2021–2023 on yhteensä 276 päivää.

Kaupungin nykyinen tilintarkastusyhteisö Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy on katsonut, ettei kaupungin vuotuista tilintarkastusta voida lain ja säännösten mukaisesti tarkastaa sovitun 60 päivän puitteissa. Lahden kaupungin osalta yhtiö käytti tilikauden 2021 tilintarkastukseen 94 työpäivää. Vuoden 2022 tilintarkastukseen yhtiö on arvioinut kuluvan 108 työpäivää.

Kaupungin tilintarkastusyhteisön suorittaman lakisääteisen tilintarkastuksen, hanketarkastusten ja konsultoinnin kustannukset Lahden kaupungille ovat muuttuneet seuraavasti:

	v. 2022 Talvea	v. 2021 Talvea	v. 2021 KPMG	v. 2020 KPMG	v. 2019 KPMG
Tilintarkastus	61 204,20	12 317,20	17 325,35	43 593,40	30 851,60
Hanketarkastus	13 626,30	7 406,50		1 335,00	1 246,00
Konsultointi *)	14 300,00		6 200,00	28 520,00	0,00
Yhteensä	89 130,50	19 723,70	23 525,35	73 448,40	32 097,60

*) nykyisessä tilintarkastussopimuksessa konsultointi on kielletty, vuoden 2022 "konsultointi" koskee omistajaohjauksen Talvea Oy:llä teettämää Lahti Events Oy:tä koskevaa ylimääräistä tilintarkastusta

1.6 Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupungin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa, että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakona, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana, osaamisena ja väärinkäytösten ehkäisynä.

Kaupungin toimintakertomukseen kuuluva sisäisen valvonnan selonteko perustuu konsernihallinnon, palvelualueiden ja taseyksiköiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin havaintoihin.

"Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa" -asiakirja oli vanhentunut (kaupunginhallitus 20.1.2014). Organisaatiossa ja lainsäädännössä oli tapahtunut useita muutoksia, joten ohjeistusta oli tarpeen ajantasaistaa. Tähän oli myös kaupungin tilintarkastaja kiinnittänyt huomiota. **Ohjeistus päivitettiin vuonna 2022 ja kaupunginhallitus hyväksyi sen 5.12.2022.** Päätöksessä todetaan, että jatkossa ohje tuodaan kaupunginhallituksen käsittelyyn vähintään valtuustokausittain tai, kun kaupungin toiminnassa tapahtuu sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka edellyttävät ohjeen päivittämistä.

1.6.1 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii kaupunginjohtajan alaisuudessa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on tukea kaupungin johtoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa. Sen tehtävänä on arvioida hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tehokkuutta sekä tukea organisaatiota sen arvojen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Sisäisen tarkastuksen palveluyksikköön kuului vuonna 2022 konsernitarkastaja. Sisäinen tarkastus päätettiin hankkia ulkoisena palveluna konsernitarkastajan virkavapaan ajaksi 14.3.–31.12.2022. Palvelun hankinta kilpailutettiin ja palvelusta saatiin yksi tarjous. Kaupunginjohtaja päätti 31.3.2022 tekemällään viranhaltijapäätöksellä valita BDO Oy:n kaupungin sisäisen tarkastuksen palveluntuottajaksi 31.12.2022 saakka. Sopimuskautta oli mahdollisuus jatkaa enintään yhden vuoden mittaisella optiokaudella. Palattuaan virkavapaalta konsernitarkastaja siirrettiin toisiin tehtäviin Sivistyksen palvelualueen kehittämispäälliköksi. Näin ollen vuoden maaliskuusta 2022 lähtien sisäisen tarkastuksen yksikössä ei ole ollut kaupungin omaa henkilökuntaa suorittamassa sisäistä tarkastusta. Palveluntuottajan sopimusta päätettiin jatkaa optiokaudella vuoden 2023 loppuun.

Kaupunginhallitus merkitsi 27.3.2023 sisäisen tarkastuksen raportin vuodelta 2022 tiedokseen. Tarkastuksen kohteena oli tiedon hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa ja ohjauksessa sekä kaupungin hankintamenettelyt. BDO Oy:n raportin mukaan otostarkastuksen perusteella hankinnat on

pääosin tehty hankintalain mukaisesti ja hankinta-asiakirjat ovat saatavilla. Kaupungin tilintarkastusyhteisö Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy puolestaan antoi 14.2.2023 kaupunginhallitukselle tilintarkastuspöytäkirjan niin ikään koskien hankintojen tarkastusta. Tilintarkastuspöytäkirjan mukaan noin kolmasosa tarkastetuista hankinnoista oli tehty hankintalakia noudattamatta ja merkittävää osaa kaikesta hankintaan liittyvästä dokumentaatiosta ei ollut arkistoitu asianhallintajärjestelmään. **Tarkastuslautakunta ihmettelee sisäisen tarkastuksen ja tilintarkastuksen ristiriitaisia näkemyksiä kaupungin hankintojen tarkastushavainnoissa.**

Koska BDO Oy:n raportin ja tilintarkastusta hoitavan Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy:n kaupunginhallitukselle 14.2.2023 antaman tilintarkastuksen pöytäkirjan välillä on hankintojen osalta selkeän ristiriitainen näkemys, niin tarkastuslautakunta edellyttää asian tarkempaa selvitystä ja raportointia, jossa selvitetään syyt näkemysten erilaisuuteen. Näin saadaan selville, onko Lahden kaupungin hankintatoiminnassa ryhdyttävä selkeisiin uudistus- ja päivitystoimiin.

Suomessa on hyvin rajallinen määrä tilintarkastusyhteisöjä, joilla on mahdollisuus toimia resurssiansa puolesta Lahden kokoisen kaupungin tilintarkastajana. Samat tilintarkastusyhteisöt tarjoavat myös sisäisen tarkastuksen palveluja. Mikäli sisäinen tarkastus päätetään hankkia jatkossakin ulkoisena palveluna, tulee sen hankinnassa ottaa huomioon myös ulkoinen tarkastus ja tilintarkastusyhteisöjen riippumattomuus sekä mahdollinen esteellisyys toimia samaan aikaan Lahden kaupungin sekä sisäisenä että ulkoisena tarkastajana.

Tarkastuslautakunta on vuoden 2019 arviointikertomuksessa lausunut: "Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan sisäisen tarkastuksen työpanosta johtamisen välineenä ei vieläkään hyödynnetä riittävästi." Sisäisen valvonnan ohjeessa todetaan, että sisäinen tarkastus toteuttaa johdon toimeksiannosta sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyviä erillisselvityksiä. Sisäinen tarkastus raportoi sisäisen valvonnan toimivuudesta sekä kaupungin että palvelualueiden ja taseyksikköjen johdolle.

12 suurimman kaupungin tarkastusresurssit

	Ulkoinen tarkastus, henkilöä	Sisäinen tarkastus, henkilöä
Espoo	5	5
Helsinki	17	13
Joensuu	-	2
Jyväskylä	2	2
Kouvola	1	0,5
Kuopio	2	1
Lahti	2	ostopalvelu
Oulu	3	3
Pori	4	*)
Tampere	3	1 + ostopalvelu
Turku	4	3
Vantaa	4	5

*) Porissa ulkoinen arviointi ja sisäinen tarkastus samassa yksikössä

Suurissa kaupungeissa sisäinen tarkastus on pääosin kaupungin omana toimintona. Lautakunta pitää tätä vaihtoehtoa parempana myös Lahdessa.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sisäistä tarkastusta tulisi yleensäkin hyödyntää nykyistä paremmin johtamisen välineenä.

1.6.2 Ilmoituskanava

Lahdessa on otettu käyttöön väärinkäytösten ilmoituskanava joulukuussa 2021. Ilmoituskanavan käyttöönotto perustuu EU:n Whistleblower-direktiiviin sekä kansalliseen ilmoittajansuojelulakiin, joka tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Lainsäädännön on tarkoitus varmistaa, että jos työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa, tästä voi ilmoittaa turvallisesti. Laki koskee yli 50 työntekijää työllistäviä yksityisen ja julkisen sektorin organisaatioita ja valtion virastoja.

Ilmoittajansuojeludirektiivin ja kansallisen lainsäädännön tavoitteena on luoda tehokas suoja väärinkäytösten ilmoittajille, jotka työnsä yhteydessä havaitsevat EU:n tai kansallisten säädösten rikkomista esim. julkisessa hallinnossa, rahoituspalveluissa, elintarvikkeiden turvallisuudessa tai kuluttajansuojassa.

Ilmoituskanavan kautta voi ilmoittaa Lahden kaupungin toimintaan liittyvästä väärinkäytösepäilystä tai toiminnasta, joka ei noudata kaupungin eettisiä periaatteita. Ilmoituksen voi tehdä Lahden kaupungin nykyinen tai entinen työntekijä, työnhakija, luottamushenkilö tai yhteistyökumppani. Ilmoituksen voi tehdä omalla nimellä tai täysin anonyymisti. Epäilysten tueksi ei tarvitse olla todisteita, mutta ilmoitukset pitää tehdä hyvässä uskossa. Ilmoituskanava on tarkoitettu ainoastaan väärinkäytösepäilyistä (esim. eturistiriidat, lahjonta, ihmisoikeusrikkomukset, kilpailulainsäädäntöä vastaan tehdyt rikkomukset, taloudelliset väärinkäytökset sekä syrjinnän ja ahdistelun muodot) ilmoittamiseen. Kaikkiin vilpittömässä mielessä tehtyihin väärinkäytösilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti.

Ilmoituksia käsittelevään ryhmään on tällä hetkellä nimetty kolme henkilöä: kaksi lakimestä ja henkilöstöpalvelujen edustaja. Käytäntönä on, että em. henkilöistä on aina vähintään kaksi läsnä, kun ilmoituksia käsitellään. Tämä ryhmä ei tutki ilmoituksia vaan ohjaa ne oikealle taholle lisäselvitettäväksi ja huolehtii siitä, että ilmoittaja saa tarvittavat tiedot. **Tarkastuslautakunnan mielestä riippumattomuuden turvaamiseksi ryhmään tulisi nimetä edustaja myös tarkastustoimistosta, joka toimii tarkastuslautakunnan alaisuudessa ja on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumaton yksikkö.**

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan ilmoituskanavan kautta on tullut käsiteltäväksi vain yksi ilmoitus vuonna 2022, joka sekin ohjattiin toisaalle käsiteltäväksi.

Tarkastuslautakunnan tekemän kartoituksen mukaan väärinkäytösten ilmoituskanava on otettu käyttöön myös kaupunkikonsernin yli 50 työntekijää työllistävästä yhtiöissä Lahti Energia Oy:ssä, Lahti Aqua Oy:ssä, Päijät-Hämeen laitoshuoltopalvelut Oy:ssä ja Päijät-Hämeen ateriapalvelut Oy:ssä. Ilmoituskanavan kautta yhtiöihin on tullut väärinkäytösilmoituksia yhteensä kolme, jotka on käsitelty ennalta määritettyjen prosessien mukaisesti.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä ja tärkeänä asiana anonyymia ilmoitusmahdollisuutta. On edistysellistä, että Lahdessa ilmoituskanava on otettu käyttöön jo ennen kansallisen lainsäädännön voimaantulusta. **Tarkastuslautakunnan mielestä ilmoituskanavan käyttöönotto on jäänyt puutteelliseksi, siitä ei ole tiedotettu työntekijöille riittävästi ja ilmoituskanava on todella vaikeasti löydettävissä sekä kaupungin intrasta että internetsivuilta.**

1.7 Tarkastuslautakuntaa ja arviointikertomusta koskeva kysely

Kaupunginvaltuuston jäsenille suunnattu kysely toteutettiin loka-marraskuussa 2022. Kyselyllä kartoitettiin valtuutettujen mielipidettä tarkastuslautakunnan toiminnasta ja arviointikertomuksen vaikuttavuudesta. Kyselyssä olivat mukana Suomen yhdeksän suurinta kaupunkia, Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Oulu, Tampere, Turku ja Vantaa. Lähes vastaava kysely on tehty myös vuosina 2008, 2010, 2012, 2014 ja 2019. Ainoana kaupunkina Lahti lähetti kyselyn myös johtaville viranhaltijoilleen.

Kyselyn vastausprosentti jäi selvästi alhaisemmaksi kuin edellisessä vuoden 2019 kyselyssä. Kyselyyn vastasi keskimäärin 20 % kaupunkien valtuutetuista, kun vastaajakeskiarvo vuonna 2019 oli

27 %. Lahdessa kyselyyn vastasi 31 % valtuutetuista. Vastausprosentti oli Lahdessa kaupungeista korkein ja tuloksia voidaankin Lahden osalta pitää vähintään suuntaa antavina.

Kyselyn tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia edellisvuosiin, koska kysymysten asetteluun on tehty muutoksia. Kyselyn tulosten perusteella valtuutetut ovat varsin tyytyväisiä tarkastuslautakunnan toimintaan ja arviointikertomukseen. Lahden saamat arvostukset ovat kautta linjan yli kaupunkien keskiarvon. Vapaissa kommentteissa todettiin mm, että ”nykyisin Lahden tarkastuslautakunta ja -toimisto keskittyvät entistä enemmän kaupungin strategian ja siitä johdettujen tavoitteiden toteutumisen arviointiin, kuin yksittäisten epäkohtien kaiveluun”. **Lahden arviointikertomusta pidettiin ulkoasultaan selkeänä. Valtuutettujen näkemys oli, että tarkastuslautakunnan havainnot ja kannanotot vaikuttavat toiminnan kehittämiseen.**

Kouluarvosanaksi Lahden arviointikertomukselle valtuutetut antoivat 8,90. Vastaava arvosana vuoden 2019 kyselyssä oli 8,50.

KYSELY KAUPUNGINVALTUUTUILLE v. 2022

Arviointiasteikko 1–5 (asteikolla 1=täysin eri mieltä ja 5=täysin samaa mieltä)	Lahti	9 suurimman kaupungin keskiarvo
Tarkastuslautakuntaa koskevat väittämät		
Tarkastuslautakunta toimii muusta kuntaorganisaatiosta riippumattomasti	4,33	4,20
Tarkastuslautakunta tuottaa arviointitietoa kaupungin toiminnan kannalta oleellisista asioista	4,50	4,30
Tarkastuslautakunnan työ vastaa valtuuston odotuksia	4,35	4,20
Arviointikertomusta koskevat väittämät		
Tarkastuslautakunnan arviointityö tuottaa oleellista tietoa valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta	4,50	4,30
Tarkastuslautakunnan arviointityö tuottaa oleellista tietoa toiminnan tuloksellisesta ja tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä	4,17	4,00
Tarkastuslautakunta tuottaa oleellista tietoa kaupungin palveluista	4,00	3,90
Arviointikertomus tuottaa luotettavaa tietoa	4,41	4,40
Arviointityön tulokset esitetään selkeästi	4,65	4,20
Kaupungin toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä otetaan huomioon tarkastuslautakunnan esittämät havainnot ja kannanotot	4,00	3,30
Arviointikertomus edistää valtuutetun mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin toiminnan ja tuloksellisuuden kehittämiseen	4,06	3,70
Olen saanut arviointikertomuksesta käyttökelpoista tietoa valtuutetun työtä varten	4,18	4,10
Arviointikertomuksesta viestitään riittävästi valtuutetuille	4,29	3,90
Arviointikertomuksesta viestitään riittävästi kuntalaisille	3,50	2,80
Kokonaisarvosana arviointikertomuksesta asteikolla 4–10	8,90	8,50

Salpausselän 100-vuotisjuhlakisat olivat maaliskuussa 2023.

Fazerin tuotanto Lahdessa laajenee täyteen rakennetulta Kärpäsenmäen tontilta.

Anttilanmäen idylliä keskellä kaupunkia.

2

Arviointikertomus- havaintojen jälkiseuranta

2.1 Vuoden 2021 arviointikertomus

Vuoden 2021 arviointikertomus oli valtuuston käsittelyssä 23.5.2022. Valtuusto päätti tarkastuslautakunnan esityksen mukaisesti kehottaa kaupunginhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi ja jatkotoimenpiteiden toteuttamiseksi. Valtuusto merkitsi 5.9.2022 kaupunginhallituksen antaman selvityksen tiedoksi.

Selvitys kokonaisuudessaan: <https://lahti-prod.oncloudos.com//kokous/2022598-9.PDF>

Jäljempänä tarkastuslautakunnan arviot kaupunginhallituksen esittämistä selvityksistä.

2.1.1 Työllisyyden kuntakokeilu

Arviointikertomus 2021: Miten aiotaan varmistaa työllisyyden kuntakokeilun onnistuminen ja mm. edistää aktivointisuunnitelmien laadintaa kuntouttavassa työtoiminnassa

Kaupunginhallituksen antaman selvityksen mukaan merkittävä onnistumisen edellytys on kuntakokeilun henkilöstön vakinaistaminen, ja tämä on tehty 1.8.2022 lukien. Aktivointiehdot täyttävistä asiakkaista tehdään yhteistyöpyyntö (aktivointisuunnitelman laatiminen) Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän sosiaalipalveluihin ja pyyntöjen määriä seurataan 1.7.2022 alkaen. Aktivointisuunnitelmien määrää pyritään samalla lisäämään. Aktivointisuunnitelman laatimiseen liittyvistä käytännöistä sovi-taan työllisyyspalvelujen ja Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän sosiaalipalvelujen kesken.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) pohjautuu vahvaan ja toimivaan yhteistyöhön Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän sosiaalipalvelujen, terveydenhuollon, Kelan ja kaupungin työllisyyspalvelujen kesken. Uusi työhönvalmentaja on aloittanut tehtävässään työllisyyspalveluissa 1.6.2022 ja ottanut vastuulleen mm. näitä asiakkaita. TYP-työtä tekee tällä hetkellä seitsemän omavalmentajaa oman työnsä ohella. Kokemuksen mukaan ao. asiakkaiden ja verkoston kanssa työskenteleminen edellyttää nykyistä vahvempaa omavalmentajien resurssia. Tavoitteena on rakentaa oma tiimi, eli irrottaa/nimetä omavalmentajia TYP-työhön. Tämän mahdollistamiseksi on kaupungin vuoden 2023 talousarvioon esitetty kohdennetusti lisää omavalmentajaresurssia TYP-toiminnan vahvistamiseen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että aktivointihaastattelut perustuvat lakiin ja niiden tavoite on laajempi kuin vain kuntouttavaan työtoimintaan ohjaaminen. Lahden aktivointias- te oli vuoden 2022 syksyllä 28 %. Se on noussut lyhyessä ajassa noin 5 prosenttiyksikköä, mutta on kuitenkin edelleen 4,9 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin koko maan keskiarvo. Kuntouttava työtoiminta siirtyi vuoden 2023 alusta Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vas- tuulle. Kaupungin työllisyyspalvelut ei enää itse tuota kuntouttavaa työtoimintaa. Asiak- kaiden ohjaus kuntouttavaan työtoimintaan kuitenkin jatkuu edelleen.

Tarkastuslautakunnan marraskuussa 2022 pidetyssä työllisyyspalveluja koskevassa ko- kouksessa saamien tietojen mukaan aktivointisuunnitelmien laatimista on vaikeuttanut mm. työttömien terveystarkastusten ruuhkautuminen. Lakisääteisiä työttömien terveyst- tarkastuksia oli vuonna 2022 tekemässä vain yksi sairaanhoitaja ja jonotusaika terveystar- kastukseen oli noin puoli vuotta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen asiasta antaman selvityksen mukaan työttömien terveyst- tarkastukset hoitaa Harjun terveys Oy ja niihin on nykyisin kohdennettu 2,8 hoitajan työ- panos. Lisäksi tarkastuksia ohjataan lääkärille tarpeellisessa määrin. Vuonna 2022 työttö- millä oli 894 hoitajakäyntiä ja työterveyslääkärille ohjattiin tarkastettavista 147 työtöntä. Tällä hetkellä palveluun on noin kahden kuukauden jonotusaika. Hyvinvointialueen selvi- tyksessä todetaan ongelmaksi se, että 189 henkilöä jätti vuonna 2022 tulematta sovittuun tarkastukseen eikä peruuttanut varattua aikaa. Jos kaikki sovitut vastaanottoajat käytet- täisiin, ei hoitojonoa työttömien terveystarkastuksiin olisi käytännössä lainkaan.

2.1.2 Lasten ja nuorten harrastustakuu

Arviointikertomus 2021: Selvitetään lasten ja nuorten harrastustakuun seurantajärjestelmän parantaminen ja tarkoitukseen saadun valtion avustuksen käyttö

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan lasten ja nuorten kuuleminen on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoiman koululaiskyselyn avulla. Lisäksi Lahdessa on panostettu nivelvaiheeseen alakoulusta yläkouluun. Neljän koulun pilotin aikana 7.-luokkalaisille tehtyä hen- kilökohtaista harrastusohjausta laajennettiin toteutettavaksi koko kaupungin alueella syksyllä 2021. Tällöin henkilökohtaiseen harrastusohjaukseen osallistuivat kaikki kaupungin peruskoulujen 7.luokka- laiset, yhteensä 953 nuorta. Heistä 195 ohjattiin uuden harrastuksen pariin.

Harrastustoimintaa järjestettiin lukuvuonna 2021–2022 koulupäivän yhteydessä 26 koulussa. Har- rastusryhmiä kouluilla oli koko lukuvuonna 172. Toimintaan osallistui alakouluikäisistä 24 % ja yläkou- luikäisistä 23 %. Aiemmin hajallaan ollut tieto tarjolla olevasta harrastustoiminnasta on koottu harras- telahti.lahti.fi -verkkopalveluun.

Vuonna 2021 yläkoululaisille (8. ja 9. luokkalaisille) suoritettussa kouluterveyskyselyssä 52 % oppi- laista oli tietoisia asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista. Ohjattua liikuntaa harrasti viikoittain 43 % vastaajista, kun vastaava luku vuonna 2019 oli 54 %. Koronapandemia voi selittää liikuntaharras- tuksen vähentymistä.

Harrastustakuun toteutumista seurataan jatkossa tarkemmin harrastelahti.lahti.fi -sivuston, koulu- terveystarkastuksen, Wilman sekä nuorisopalvelujen asiakastytyväisyyskyselyn avulla.

Harrastustakuun seurantaan ja toteuttamiseen saatu valtionavustus käytettiin selvityksen mukaan lähinnä harrastustoiminnan ohjaajien palkkakuluihin sekä ostopalveluihin seuroilta ja yhdistyksiltä.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan harrastustakuun seuranta ja harrastuksiin ohjaaminen ovat kehittyneet parempaan suuntaan. Lautakunnan mielestä on tärkeää, että varsinkin yksinäiset ja syrjään vetäytyvät nuoret saadaan kartoitettua ja ohjattua harrastusten pariin.

2.1.3 Turvallisuuden parantaminen pääkirjastossa

Arviointikertomus 2021: Selvitetään turvallisuuden parantaminen pääkirjastossa ja mahdollisuus palata omien vahtimestarien käyttöön

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan pääkirjaston vartiointia lisätään 1.9.2022 alkaen siten, että vartija on kirjastossa jatkuvasti paikalla arkisin 6 tuntia päivässä ja viikonloppuisin 5 tuntia päivässä. Muina aikoina vartijan saa kutsuttua paikalle hälytysnapilla. Kirjasto on kokenut vartijapalvelut vahtimestareita paremmaksi vaihtoehdoksi, koska vartijoilla on laajemmat toimivaltuudet ja ammattitaito toimia eri tilanteissa.

Tarkastuslautakunnan 2. jaosto päätyi kirjastossa lokakuussa 2021 pidetyssä tarkastuskokouksessa arvioon, että tilanne oli parempi silloin, kun kirjastolla oli vielä omat vahtimestarit. Heitä voitiin käyttää monipuolisemmin kirjaston järjestely- ja asiakaspalvelutehtävissä. Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan kirjasto pitää kuitenkin nykytilanteessa vartiointiliikkeen palvelujen käyttöä parhaana vaihtoehtona.

Lautakunta pitää huolestuttavana kehityssuuntana sitä, että julkisten palvelujen järjestäminen edellyttää yhä useammin vartiointiliikkeiden palvelujen käyttöä.

2.1.4 Jatkuvuus konserniyhteisöjen hallitusvalinnoissa

Arviointikertomus 2021: Miten konserniyhtiöiden hallitusvalinnoissa huomioidaan jatkossa hallitustyöskentelyn jatkuvuuden turvaaminen, jota Hyvä hallinto- ja johtamistapa -ohje edellyttää

Kaupunginhallituksen antamassa vastauksessa todetaan, että pääsääntöisesti yhtiöiden hallitusvalinnat valmistellaan osana kunnallisvaalien jälkeisiä poliittisia neuvotteluja. Kaupungin hallintosäännön mukaan konserni- ja tilajaosto päättää hallitusjäsen ehdokkaat, jotka esitetään yhtiökokoukselle. Jäsenien asettamisessa tulee pyrkiä hallitustyöskentelyn jatkuvuuden turvaamiseen. Huomiota tulee kiinnittää hallitukseen esitettävien ehdokkaiden osaamiseen. Laajan osaamis pohjan takaamiseksi hallituksessa tulee olla sekä yleistä toimialan asiantuntemusta että sen eri osa-alueiden osaamista. Toimintakykyisyys ja vireys edellyttävät myös jäsenten kohtuullista vaihtuvuutta sekä sitä, ettei mikään ikäluokka erityisesti painotu jäsenistössä.

Ennen hallitusehdokkaista päättämistä omistajaohjauspalvelut tekee ehdokkaista osaamiskartoituksen, jolla kartoitetaan ehdokkaiden koulutustaustaa, johtamiskokemusta ja osaamista eri liikkeenjohdon näkökulmista. Tässä yhteydessä kartoitetaan esim. HHJ-tutkinnon suorittaneet hallitusehdokkaat. Jatkossa on tärkeää, että konserniohjeen linjaukset hallitustyöskentelyn jatkuvuuden turvaamisesta ja hallitusjäsenien osaamisesta ovat mukana poliittisissa neuvotteluissa. Samalla tulee varmistua, että yhtiöiden hallitustyöskentelyn on mahdollista myös uudistua uusien osaajien kautta.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Lahti-konsernin konserniohjeen liite "Hyvä hallinto- ja johtamistapa Lahti-konsernissa" sisältää varsin selkeän ohjeistuksen konserniyhteisöjen hallitusten jäsenten valintaan. Ohjeistus edellyttää hallitusten kokoonpanolta toisaalta jatkuvuutta ja toisaalta taas kohtuullista vaihtuvuutta.

Lautakunta suosittelee vieläkin tiiviimpää yhteistyötä omistajaohjauspalvelujen ja poliittisten ryhmittymien kesken nimettäessä ehdokkaita konserniyhtiöiden hallituksiin. Vastuu osaavien hallitusehdokkaiden asettamisesta on ennen kaikkea ehdokkaita esittävillä poliittisilla puolueilla.

2.2 Aiempien vuosien arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta

Arvio: myönteistä kehitystä = ● ei myönteistä kehitystä = ●

Tarkastuslautakunnan havainnot v. 2018–2021	Suoritettuja toimenpiteitä / kehityssuunta	Arvio
KONSERNIHALLINTO		
Arviointikertomus 2018: Valtuuston edellyttämiä eettisiä periaatteita ja korruption vastaista toimintaohjelmaa ei ole vuoden 2018 loppuun mennessä valmisteltu valtuustolle.	Kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.6.2019 asiakirjan: "Lahden kaupungin eettinen ohjeisto / eettiset toimintaperiaatteet"	●
Arviointikertomus 2018 ja 2019: SAP HR -henkilöstöhallinnon järjestelmä on vaikeakäyttöinen ja työnjako epätarkoituksenmukainen. Lautakunta suosittaa ohjelman korvaamista käyttäjävälisemmällä järjestelmällä.	Kaupunginhallitus päätti 30.11.2020, että Lahden kaupunki luopuu SAP-HR -järjestelmän käytöstä. Uusi ESS7-henkilöstöhallintojärjestelmä otettiin käyttöön maaliskuussa 2023.	●
Arviointikertomus 2018: Kaupungin pienhankintaraja on 5 000 euroa, mikä on suurten kaupunkien välisessä vertailussa varsin alhainen. Lautakunta suosittaa pienhankintarajan nostamista.	Kaupunginhallitus päätti 5.12.2022 Lahden kaupungin pienhankintojen hankintapäätösrajaksi 9 000 euroa 1.1.2023 alkaen.	●
Arviointikertomus 2019 ja 2020: Sisäinen pankki on menettänyt suurelta osin merkityksensä ja hyödyllisyytensä. Lautakunta suosittaa selvittämään sisäisen pankin toiminnan jatkamisen edellytykset.	Kaupunginvaltuusto päätti 23.5.2022 Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteista, joiden mukaan tytäryhteisöjen tulee ensisijaisesti selvittää ulkoiset, pankkien tai muiden luottolaitosten rahoitusmahdollisuudet.	●
Arviointikertomus 2019: Strategian väestökasvutavoitetta on syytä arvioida ensisijaisesti olemassa oleva tilanne ja ennusteet huomioiden. Näistä poikkeavista kasvutavoitteista on esitettävä uskottavat perustelut.	Uudesta strategiasta on poistettu epärealistinen 1 % kasvutavoite ja väkilukutavoite 150 000 asukkaasta vuonna 2030. Väkiluvun kasvuvauhtitavoite uudessa strategiassa on realistisempi, 0,5 % vuonna 2026.	●
Arviointikertomus 2021: Lahti Events Oy:n taloustilannetta koskevia selvityksiä on saatettu tarpeettomasti julistaa salaisiksi asiakirjoiksi liikesalaisuuteen vetoamalla. Yhtiöön sijoitetut varat jäävät Lahden kaupungin tappioksi, jos yhtiön liiketoiminta joudutaan ajamaan alas.	Lahti Events Oy:n taloustilanne on entistä vaikeampi. Kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaosto esitti heinäkuussa 2022 kaupunginhallitukselle, että Lahti Events Oy:n nyky- muotoinen toiminta on syytä lakkauttaa. Kaupunginhallitus päätti tammikuussa 2023, että Lahti Events Oy:n toiminta lakkaa. Samalla päätettiin kirjata luottotappioiksi 4,9 milj. euroa lainasaamisia yhtiöltä.	● ●

SIVISTYKSEN PALVELUALUE		
Arviointikertomus 2018: Lautakunta suosittaa, että ennen päivähoiton laskusaatavien laittamista ulosottoon on ulosottoehdotukset lähetettävä vastaaville viranhaltijoille hyväksyttäväksi. Mahdollinen ulosotto-menettely tulee suorittaa kaupungin toimesta ulosottoviranomaisia käyttäen.	Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen käsittelijät poistavat ulosottolistalta mm. toimeentulokiasiakkaat. Näille perheille lähetetään asiasta viesti ja ohjeistetaan asiakkaita hakemaan maksuvapautusta tai -alennusta.	●
Arviointikertomus 2021: Tiimiakatemia Global Oy:n metodeilla järjestetään koulutusta koulujen opettajille. Hankintaa ei ole kilpailutettu. Lautakunnan mielestä menettelyssä on eturistiriitaa, kun opetustoimen johtavia viranhaltijoita on mukana kyseisen yrityksen liiketoiminnassa.	Tiimiakatemia Oy:n metodeilla järjestetty koulutustoiminta on vuonna 2022 ollut pieni- muotoista (koulutusjakso 14 osallistujalle). Kouluttajina ovat toimineet kaksi opetustoimen rehtoria. Kulut ovat olleet vähäiset ja Tiimiakatemia Global Oy:lle ei ole maksu-suorituksia.	●
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE		
Arviointikertomus 2020: Liukkaudentorjunnassa kevyenliikenteen väylillä käyttöön otettu formiaatti -yhdiste on aiheuttanut haittavaikutuksia ja kritiikkiä väylien käyttäjiltä. Lautakunnan mielestä asiasta tulee tehdä kokonais selvitys.	Kaupunkiympäristölautakunta päätti 14.12.2022 saatujen kokemusten ja negatiivisen palautteen johdosta luopua formiaatin käytöstä ja talviharjausmenetelmästä. Kustannussäästö on arviolta 450 000–550 000 euroa vuodessa.	●

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminta käynnistyi Renkomäen uudessa monitoimitalo Aurassa tammikuussa 2023.

3

Lahden strategia

3.1 Yleistä

Kuntastrategia on **valtuuston merkittävin ohjausväline kunnan johtamisessa**. Siinä päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 268/2014) mukaan strategiassa tulee **aiempaa käytäntöä selvemmin ottaa huomioon kunnan taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät. Kuntastrategian tulee ohjata kunnan taloussuunnittelua**. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa, sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi päivitetyn kaupunkistrategian 14.3.2022. Lahden kaupungin visiona vuoteen 2030 on, että **”Lahti on tehty kestäväksi”**. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyttä. Lahti pyrkii olemaan kestävästi elinvoimainen, kestävästi hyvinvoiva ja kestävästi uudistuva.

Strategiassaan Lahti tähtää hiilineutraaliksi jo vuonna 2025. Lisäksi vuoteen 2030 mennessä Lahti tavoittelee 10 000 korkeakouluopiskelijaa.

Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Mittareiden toteumasta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa.

Strategisten mittareiden toteumaraportoinnissa positiivista kehitystä on ilmoitettu olevan seuraavien mittareiden osalta:

- jatko-opintopaikkojen määrä on lisääntynyt
- työttömyysaste ja nuorisotyöttömyys ovat alentuneet
- uusien yritysten määrä on lisääntynyt
- yrittäjien tyytyväisyys kaupungin elinkeinopolitiikkaan on kasvanut
- kasvihuonepäästöjen määrä on vähentynyt
- alueen vesistöjen kunto on parantunut
- kaupungin maine työnantajana on parantunut
- varhaiskasvatuksen piirissä olevien yli 3-vuotiaiden lasten määrä on lisääntynyt

Kehitys on ollut negatiivista tai ei ole ollut riittävää seuraavien mittareiden osalta:

- toisen asteen koulutuksen suorittaneiden osuus ei ole kasvanut
- työllisyysaste ei ole noussut tavoitteena olleelle vuoden 2008 tasolle
- keskustan elinvoima liiketilojen määrää tarkasteltaessa on heikentynyt
- tapahtumien määrä kaupungissa on vähentynyt
- tyytyväisyys kuntapalveluihin on vähentynyt
- investointien tulorahoitusosuus on pienentynyt
- opiskelijoiden ja vanhusten yksinäisyys on lisääntynyt
- opiskelijoiden kokemus terveydentilastaan on heikentynyt
- aktiivisesti yhteisöjen toimintaan osallistuvien määrä on vähentynyt
- koululaisten kokema turvallisuus koulussa on vähentynyt
- nuorten kokema vaikutusmahdollisuus itseään koskeviin asioihin on vähentynyt

Muiden mittareiden osalta tilanne on raportoinnin mukaan säilynyt ennallaan.

Kaupungin toiminnan strategialähtöisyys pyritään varmistamaan siten, että talousarvio ja siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet (strategian kärkihankkeet) kytetään kiinteästi kaupungin strategiaan.

3.2 Lahden kaupungin elinvoima ja vetovoima

Elinvoima käsitteenä on monitahoinen. Lahden kaupungin strategiassa kaupungin elinvoiman mitattavia tavoitteita ovat mm, että:

- yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa
- yrittäjien arvio kaupungin elinkeinopolitiikasta paranee
- yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella
- työllisyys kehittyy positiivisesti
- muuttoliike on positiivinen, väkiluvun kasvuvauhti vuonna 2026 on 0,5 %

Lahden kaupungin imago on kehittynyt positiivisesti useiden tutkimustulosten ja ranking-listausten perusteella:

- Suomen Yrittäjien Kuntabarometri -kyselyllä kartoitetaan joka toinen vuosi kuntien ja yrittäjien yhteistyötä sekä elinkeinopolitiikan tilaa valtakunnallisesti, alueellisesti ja kuntakohtaisesti. Vuonna 2022 tehdyssä kyselyssä Lahti sijoittui suurten kaupunkien (yli 100 000 asukasta) vertailussa toiseksi heti Kuopion jälkeen. Vuonna 2020 tehdyssä kyselyssä Lahden edellä olivat Kuopion lisäksi Vantaa, Helsinki ja Jyväskylä.
- Taloustutkimuksen vuosittain kuntien alueella toimivien yritysten johtajille tekemässä seuranta-tutkimuksessa Suomen yli 30 000 asukkaan kuntia mitataan lukuisilla erilaisilla mittareilla. Kyselyssä oli mukana 36 Suomen suurinta kuntaa. Yritysjohdajien arvioitavana oli 13 erilaista imagote-kijää. Lahden kokonaisvaikutelma parani mukana olleista kaupungeista eniten. Kun Lahti vuonna 2021 oli vasta sijalla 30, niin vuoden 2022 tutkimuksessa Lahden sijoitus oli jo 18.
- Lahti paransi eniten sijoitustaan T-Median suorittamassa 10 suurimman kaupungin Vetovoima & Vaikutus-tutkimuksessa. Lahti nousi sijalle 6, kun aiempi sijoitus oli 10.
- Lahden seutu nousi kymmenen parhaan seutukunnan joukkoon Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) tammikuussa 2023 tehdyssä kuntaranking kyselyssä. Lahti on 25 kaupunkiseudun vetovoima-vertailussa nyt sijalla 8. Kahden vuoden välein toteutettava EK:n kuntaranking mittaa alueiden vetovoimaisuutta yritystoiminnan kannalta. Vuonna 2021 Lahden kaupunkiseutu oli sijalla 11., vuonna 2019 sijalla 13. ja vuonna 2017 sijalla 15.
- Vuoden 2022 alussa Lahti sai yllättävän tunnustuksen amerikkalaiselta CNN uutiskanavavalta, joka oli listannut Lahden kaupungin maailman 22 hienoimman matkailukohteen joukkoon. Perusteluina olivat muun muassa luonto, puhdas vesi ja vastuullisuus.
- Lahti valittiin vuonna 2022 myös Euroopan parhaiden matkakohteiden joukkoon European Best Destinations -matkailusivuston yleisäänestyksessä. Äänestykseen valittiin 20 parasta matkailukohdetta 400 eurooppalaisen matkailukohteen joukosta. Äänestyksessä Lahden seutu sai yhdeksänneksi eniten ääniä. Lahden seutu valittiin myös Euroopan parhaaksi kestävä matkailun kohteeksi.

Tarkastuslautakunta arvioi jo vuoden 2021 arviointikertomuksessa, että Lahden kaupungin maine ja imago on kehittynyt myönteiseen suuntaan niin kansallisesti kuin myös kansainvälisesti. Merkittävänä seikkana hyvän kierteen muodostumiseen lautakunta piti Lahden onnistumista Euroopan ympäristöpääkaupunkivuoden 2021 hoitamisessa. Useissa yhteyksissä on arvioitu, että myös omalla yliopistolla, vahvalla ympäristöosaamisella ja siihen liittyvällä sähköisen liikenteen klusterilla on luotu myönteistä mielikuvaa.

Kaupungin imago kehittyi parempaan suuntaan edelleen vuonna 2022 ja hyvä kehitys näyttää jatkuvan.

Kisapuisto ja Rantakartano uudistuvat rakennustöiden edetessä.

3.2.1 Pippo-Kujalan yritysalueesta Lahden vetonaula

Lahden vetovoimaisuudesta saatiin vuonna 2022 merkittävä konkreettinen näyttö, kun Fazer valitsi Lahden uuden makeistehtaansa tulevaisuuden sijoituspaikaksi. Hanketta koskeva yhteistyösopimus Fazerin ja kaupungin välillä allekirjoitettiin 23.5.2022. Kaupunki varasi Pippo-Kujalasta noin 34 hehtaarin suuruisen maa-alan Fazerin suunnittelemaalle makeistehdasinvestoinnille 2023 loppuun saakka. Sopimuksen voima-aikana kaupunki sitoutuu olemaan myymättä tonttia muille. Kaupunki vastaa tontin esirakentamisesta yhteistyösopimuksessa sovitussa aikataulussa. Sopimuksessa määritellyn tontin asemakaava vahvistui 18.11.2022. Kiinteistökauppaa koskeva esisopimus Fazerin kanssa allekirjoitettiin 1.2.2023. Esisopimus edeltää varsinaista kiinteistökauppaa ja uuden makeistehtaan investointipäätöstä, jota Fazerilta odotetaan kuluvan vuoden aikana.

Kiinnostuksensa makeistehtaaseen ilmoitti alun perin yli 70 kuntaa. Lahden monet vahvuudet ratkaisivat Fazerin valinnan. Pippo-Kujalan alue muodostaa kehätien valmistumisen jälkeen logistisesti yhden maan parhaista liikepaikoista. Lahden vahvuudet ympäristöosaamisessa ja mm. ensiluokkaisen veden saatavuudessa edistivät asiaa.

Toteutuessaan hanke on Fazerin suurin investointi vuosikymmeniin ja yksi mittavimmista elintarviketeollisista investoinneista vuosikymmeniin Suomessa ja koko Skandinaviassa. Tehdas tarvitsee ympärilleen alihankinta- ja tukipalveluja. Hankkeen toteutuessa on Lahteen odotettavissa satoja uusia työpaikkoja.

Pippo-Kujalassa on yritysalueen esirakentaminen käynnissä. Mittavat louhinta ja tasaustyöt on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Esirakentamisen alue käsittää noin 50 ha, johon sijoittuisivat Fazerin makeistehdas sekä sen tarvitsemia alihankintayrityksiä. Kaupungin kustannukset nyt esirakennettavan yritysalueen jalostamisesta ovat suuret, tämänhetkisten arvioiden mukaan noin 25 milj. euroa. Tonttien myynnistä saatavat tulot kattavat vain osan kustannuksista. Investoinnista odotetaan kuitenkin pitkän ajan kuluessa kannattavaa alueelle sijoittuvien yritysten ja niiden toiminnasta saatavien verotulojen ansiosta.

Myös Kärkkäinen Oy on laajentamassa Lahden toimintojaan Pippo-Kujalan yritysalueelle. Kaupunki ja Kärkkäinen solmivat sopimuksen, jonka tavoitteena on asemakaavoittaa yhtiölle alueelta noin 23 hehtaarin tontti. Kärkkäinen haluaa sijoittaa tontille yrityksen valtakunnallisesti palvelevan logistiikkakeskuksen. Logistiikkakeskus työllistäisi minimissään 200 uutta työntekijää.

Tarkastuslautakunnan mielestä Fazerin ja Kärkkäisen kanssa sovitut tonttikaupat ja tulevien investointien työllistävä vaikutus ovat merkittäviä onnistumisia kaupungin elinkeinopolitiikassa.

Kaupungin ylin virkajohto ja erityisesti kaupungingeodeetti tekivät kiitettävästi markkinointityötä hankkeiden edistämiseksi.

Fazerin makeistehtaan tontin esirakentamistyöt valmistuvat vuoden 2023 loppuun mennessä.

3.2.2 Lahden väestökehitys

Lahti on väestömäärältään Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki. Väestön kasvu on yksi keskeisiä mittareita kuntien menestystä ja vetovoimaisuutta arvioitaessa. Edellisessä kaupunginvaltuuston vuonna 2018 hyväksymässä strategiassa tavoitteena oli, että Lahti on 125 000 asukkaan kaupunki vuonna 2022 ja 150 000 asukkaan kaupunki vuonna 2030. Tällainen kasvutavoite olisi edellyttänyt usean tuhannen asukkaan lisäystä vuosittain.

Lahden kaupungin väkiluku on jo useamman vuoden ajan vaihdellut 120 000 asukkaan rajan kahta puolta. Vuoden 2022 lopussa lahtelaisia oli 120 175 asukasta. Väkiluku kasvoi 148 asukkaalla. Syntyneiden ja kuolleiden välinen erotus laski ennätyslukemiin. Lahdessa syntyi vuonna 2022 yhteensä 905 lasta, mikä on 118 lasta vähemmän kuin vuonna 2021. Kuolleiden määrä oli 1 472, mikä on 72 henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Syntyneitä oli näin ollen 567 vähemmän kuin kuolleita vuonna 2022.

Kaupungin asukasmäärän lisäys oli maahanmuuton ansiota. Maahanmuuttojen määrä oli mittaushistorian korkein. Ulkomailta muutti Lahteen vuoden 2022 aikana 866 henkeä. Määrässä ei vielä ole mukana esim. tilapäisen suojelun nojalla Suomesta oleskeluluvan saaneita ukrainalaisia.

Lahden kuntatason (v. 2020–2030) väestöennuste perustuu vuosien 2010–2019 väestö- ja muuttoliiketietoihin (väestönkasvu n. 0,3 %/v), hedelmällisyyskertoimet vuosien 2018–2019 syntyneiden määrään. Tilastokeskuksen Lahden väestöennuste (2019) perustuu vuosien 2014–2018 väestö-, muuttoliike ja hedelmällisyyslukuihin. Lahden trendinmukaisessa väestöennusteessa väestömäärä kasvaa noin 121 500 henkilöön vuonna 2025 ja yli 122 200 henkilöön vuonna 2030. Tilastokeskuksen ennusteessa Lahden väkiluku kasvaa vuoteen 2025 mennessä lähes 120 700 henkilöön, sen jälkeen väkimäärä kääntyy hienoiseen laskuun.

Aiemmassa strategiassa Lahden kaupunki tavoitteli 1 % vuotuista kasvua. Nykyisessä kaupunginvaltuuston maaliskuussa 2022 hyväksymässä strategiassa vuotuinen kasvutavoite on 0,5 %. Tämä on realistisempi tavoite, mutta siihenkään ei vielä ole päästy. Lahden väkiluku kasvoi vuonna 2022 vain 0,14 %. Kasvu on vaatimatonta muihin yli sadantuhannen asukkaan kaupunkeihin nähden.

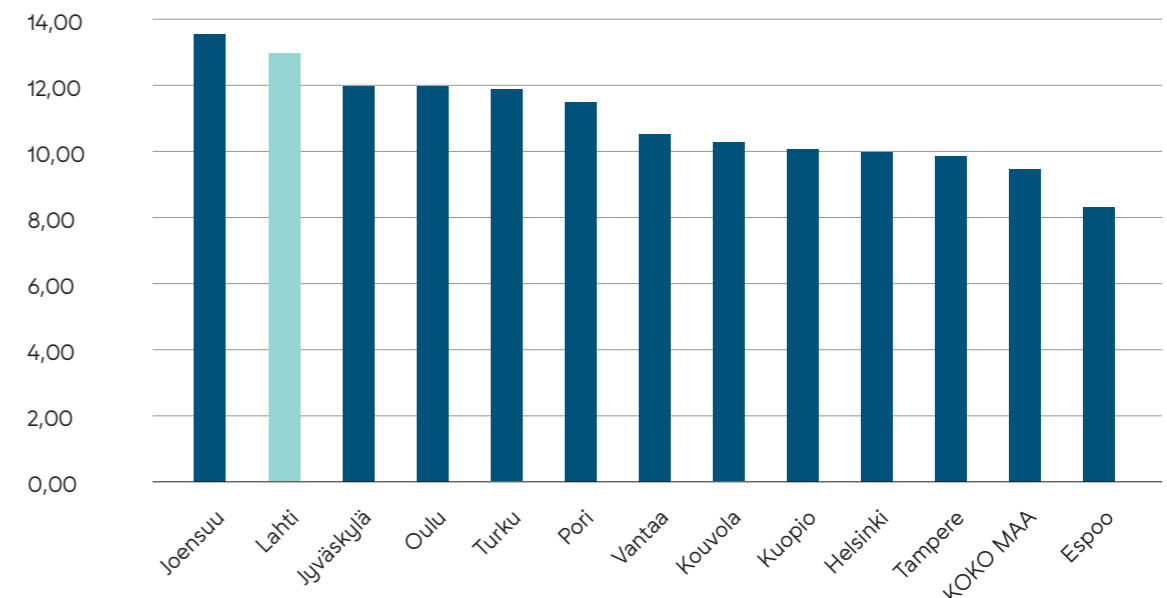
Kunta	Asukasluku (31.12.2022)	Muutos
Espoo	305 179	8 047
Helsinki	664 921	6 464
Joensuu	77 521	260
Jyväskylä	145 943	1 470
Kouvola	79 434	-1 049
Kuopio	122 590	1 047
Lahti	120 175	148
Oulu	211 858	2 210
Pori	83 242	-249
Tampere	249 060	4 837
Turku	197 917	2 780
Vantaa	242 917	3 711

Tarkastuslautakunnan mielestä kaupungin asukasmäärän kasvua koskevien strategisten tavoitteiden tulee olla optimistisia ja riittävän tavoitteellisia. Asukasmäärän ripeämpää kasvua voidaan odottaa tulevina vuosina mm. kaupungin parantuneen imagon myötä. Lautakunnan arvion mukaan nykyisen strategian 0,5 %:n vuotuinen kasvutavoite on jatkossa mahdollista saavuttaa.

3.2.3 Työllisyyden kehitys

Lahden kaupungin työttömyysaste oli 13,4 % tammikuun lopussa 2023. Työttömyys Lahdessa on edelleen korkeinta suurten kaupunkien välisessä vertailussa. Positiivista on, että työttömyys on kuitenkin vähentynyt vuoden takaisesta tilanteesta. Vuoden 2022 tammikuun lopussa Lahden työttömyysaste oli 14,9 %. Nuorisotyöttömyys on niin ikään alentunut selvästi. Se oli tammikuun 2023 lopussa 14,4 %, kun se vuotta aiemmin oli 17,4 %. Lahdessa oli työttömiä työnhakijoita tammikuun lopussa 2023 Hämeen ELY-keskuksen tilaston mukaan 7 495 henkilöä. Tämä on 809 työtöntä vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Työttömyysaste 31.1.2023

Myös pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuoden aikana Lahdessa. Tammikuussa 2023 pitkäaikaistyöttömiä oli 3 372, mikä on 725 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien osuus Lahden työttömistä työnhakijoista oli 12 suurimman kaupungin vertailussa kuitenkin edelleen korkein, 64,8 %. Koko maassa rakennetyöttömien osuus oli 55,7 %. Rakennetyöttömillä tarkoitetaan pitkäaikaistyöttömien, työllistämispalveluilta työttömäksi jääneiden ja palveluista toisiin palveluihin siirtyneiden henkilöiden yhteismäärää. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli tammikuussa 2023 Lahdessa 29,5 % (761 henkilöä, edellisvuonna 701). Koko maassa ulkomaalaisten työttömyysaste oli 25,0 %.

Lahden aktiivointiaste oli vuoden 2023 tammikuun lopussa 27 %, kun se vuotta aiemmin oli 24,7 %. Aktiivointiasteella tarkoitetaan aktiivisten työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä olevien prosentiosuutta työttömien työnhakijoiden ja palveluiden piirissä olevien summasta. Koko maan aktiivointiaste oli 30,2 %.

Lahden kaupungin maksettavaksi tulevaa työmarkkinatuen kuntaosuutta (ns. sakkomaksua) kertyi vuonna 2022 yhteensä 19 986 369 euroa. Vuonna 2021 kuntaosuus oli 20,4 milj. euroa, joten hienoista laskua tältäkin osin on saavutettu. Tavoitteena oli, että työmarkkinatuen kuntaosuuden määrä laskee vuoteen 2019 verrattuna. Ennen koronapandemiaa kuntaosuuden määrä oli noin 15 milj. euron luokkaa, joten lähellekään tätä tasoa ei vielä päästy.

Työllisyyden kuntakokeilun henkilöstömäärä vuoden 2023 maaliskuussa oli 128 työntekijää. Heistä noin puolet on kaupungin henkilöstöä ja toinen puoli TE-toimistosta kokeiluun siirtyneitä työntekijöitä. Suurimman ammattiryhmän muodostavat asiakkaita palvelevat omavalmentajat, joita on

noin 90 henkilöä. Asiakasmäärä oli tammikuun 2023 lopussa yhteensä noin 8 800. Omavalmentajalla on asiakkaita keskimäärin 60–190, mutta osalle on kasautunut yli 200 asiakkaan hoidettava määrä. Enimmillään on yhdellä omavalmentajalla ollut 238 asiakasta.

Työllisyyspalvelujen antaman selvityksen mukaan asiakasmäärien keskiarvot omavalmentajaa kohden tiimeittäin olivat maaliskuussa 2023 seuraavat:

- alkupalvelut 63,3 asiakasta
- nuorten palvelut 105,63 asiakasta
- aikuisten palvelut 191,45 asiakasta
- vieraskielisten palvelut 110,57 asiakasta

Työllisyyspalvelujen ilmoituksen mukaan maaliskuun lopussa 2023 Lahdessa oli keskimäärin 113 asiakasta omavalmentajaa kohden. Verrokikuntakokeilujen omavalmentajien asiakasmäärät olivat seuraavat: Kuopio 120, Pirkanmaa 99, Jyväskylän seutu 107 ja Oulun seutu 134.

Valtakunnallista suositusta omavalmentajien asiakasmäärästä ei ole. Kuntaliitosta saadun tiedon mukaan asiakasmäärä on tyypillisesti 100–150 asiakasta/omavalmentaja ja suuremmat asiakasmäärät eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Kuntakokeilun aluksi työllisyyspalveluissa oli paljon henkilöstövaihdoksia. Nyt henkilöstön vaihtuvuus on saadun selvityksen mukaan tasaantunut ja henkilöstön pysyvyys on hyvää. Henkilöstö koee olevansa tyytyväinen työhönsä. Palkkaerot kaupungin palkkaamien ja TE-toimiston osoittaman henkilöstön välillä koetaan kuitenkin ongelmalliseksi.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan työllisyyden kuntakokeilu on osaltaan vaikuttanut siihen, että Lahden työttömyysaste on lähtenyt laskusuuntaan.

Työllisyyden kuntakokeilun resursseista on huolehdittava, jottei asiakasmäärä yhtä omavalmentajaa kohti muodostu kohtuuttomaksi.

Lautakunnan mielestä on syytä ajoissa varautua palkkaharmonisaation toteuttamiseen TE -palvelujen siirtyessä kunnille vuoden 2025 alusta.

3.2.4 Nuorten hyvinvointi ja turvallisuus koulussa

Lahden peruskoulun 3.–10.-luokkalaisilla teetetyin perusopetuksen arviointikyselyn perusteella oppilaiden turvallinen olo koulussa on laskenut viimeisen viiden vuoden aikana 13,9 prosenttiyksikköä. Vielä vuonna 2018 oppilaista 90,5 % tunsivat olonsa turvalliseksi koulussa, kun taas vuonna 2022 vastaava luku oli 76,6 %. Suunta turvallisuuden kokemusten vähenemisessä on huolestuttava.

Säännöllisesti teetettyjen kyselyjen sekä saadun palautteen ja koontien perusteella esimerkiksi seksuaalinen häirintä on lisääntynyt nuorten arjessa, mikä lisää turvattomuuden kokemuksia. Tilastojen mukaan alaikäisten tekemät pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet voimakkaasti vuonna 2022. Vuoteen 2021 verrattuna 15–17-vuotiaiden tekemät pahoinpitelyrikokset Lahdessa ovat lisääntyneet 66 % ja alle 15-vuotiaiden 68 %.

Lapsille ja nuorille tapahtuvat ikävät kokemukset vapaa-ajalla lisäävät turvattomuutta ja jälkiselvittelyjä tapahtuu myös kouluajalla, jonka myötä koulu osallistuu tapahtumien selvittelyyn. Lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointi sekä arjen hallinnan puutteet näkyvät kouluissa. Oppilaiden pahoinvointi näkyy erilaisina oireina, kuten haasteina tunteiden hallinnassa ja kyvyssä hillitä fyysisiä reaktioita. Tämä voi johtaa vaarallisiin tilanteisiin ja aggressiiviseen käyttäytymiseen.

Kouluissa noudatetaan koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Valmisteilla on lakisääteinen kaupunkitasoinen perusopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelma, joka otetaan käyttöön 1.8.2023. Kyseisissä suunnitelmissa on kouluille esimerkiksi toimintaohjeet kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastaiseen toimintaan, joita kouluissa noudatetaan. Alueellisessa hyvinvointityössä ja kouluissa edistetään osaltaan turvallisuuden kokemusten vahvistamista muun muassa osallisuutta lisäämällä. 2022–2023 lukuvuonna on järjestetty oppilaille muun muassa skidialogeja turvataidoista. Oppilaiden turvataitojen vahvistaminen on keskeistä ja edellyttää oppilaiden tietoisuuden lisäämistä turvataidoista ja -taidoista.

Kouluissa on pyritty vahvistamaan ennalta ehkäisevää toimintaa, esim. vahvistamalla tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista ja opettamista. Kouluissa järjestetään edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi esimerkiksi vertais- ja aikuissovittelutoimintaa. Lisäksi keväällä 2023 on haettu ja saatu hanke-rahastusta jengiytymisen ehkäisyä tukevaan toimintaan. Hankkeen toiminta käynnistyy syksyllä 2023.

Tarkastuslautakunta on hyvin huolissaan lisääntyneestä nuorten pahoinvoinnista, mikä ilmenee turvattomuuden lisääntymisenä kouluissa, sekä lisääntyneenä häiriökäyttäytymisenä julkisilla paikoilla.

Tarkastuslautakunta toivoo, että harrastustakuun ja oppilashuoltosuunnitelman toimenpiteet tavoittavat nuoret ja lisäävät nuorten hyvinvointia ja koettua turvallisuutta.

Lahtelaisten korkeakoulujen opiskelijoita vapun avauksessa Lahden torilla.

4

Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arvioiminen

4.1 Konsernihallinto

Konsernihallinnolla oli yhteensä 20 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui 10, jäi toteumatta 2 ja osittain toteutui 8.

Arviointi toiminnallisten tavoitteiden eli strategian kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain
KONSERNIHALLINTO			
1: HIILINEUTRAALI YMPÄRISTÖKAUPUNKI			
Edesautetaan yritysten ja yritys ympäristöjen hiilineutraaliutta		X	
Parannetaan Lahden oman tilakannan energiatehokkuutta			X
Edistetään kestävästä liikkumisesta			X
Edistetään asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia luontolähtöisesti.	X		
Parannetaan tapahtumien ympäristövastuullisuutta.			X
Viestitään ja markkinoidaan hiilineutraalia elämää vetovoimatekijänä.	X		
2: LAHTI OPISKELU- JA TIEDEKAUPUNKI			
Vahvistetaan alueen korkeakoulujen, yritysten ja julkisen sektorin välistä innovaatioyhteistyötä ja ulkoisella rahoituksella toteutettavaa hanketoimintaa	X		
Toteutetaan osajakampanja alueellisessa yhteistyössä.	X		
Vahvistetaan kaupungin tapahtumatoimintaa oppilaitosyhteistyössä		X	
3. TYÖTÄ JA KASVUN EDELLYTYKSIÄ			
Vahvistetaan työnantajapalveluita ja koulutusyhteistyötä osana työllisyyden kuntakokeilua	X		
Vahvistetaan työllisyydenhoidon tukitoimia			X
Lisätään osaavaa työvoimaa yrittäjyyskasvatuksella			X
Tiivistetään nuorisopalveluiden ja työllisyyden kuntakokeilun välistä yhteistyötä			X
Vakiinnutetaan Lahti at your service –palvelumalli	X		
Lisätään yritystontteja ja sujuvoitetaan yritysten sijoittumisprosessia	X		
4. DIGITAALISESTI PALVELEVA LAHTI			
Osallistutaan kansalliseen oppimisen digitaalisen palvelualustan ja ekosysteemin luomiseen. Lahti osallistuu seitsemän suuren kaupungin yhteiseen DigiOne-hankkeeseen	X		
Lisätään automaatiota ja itsepalvelua palveluissa			X
Kehitetään sähköisen asiointin palveluprosessia	X		
Kehitetään sähköisen asiointin seuranta, läpinäkyvyyttä ja raportointia	X		
5. HARRASTUSTAKUU JA ARKILIIKUNTA			
Ulkoliikkumisalueiden palveluverkkohanke			X

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Yritysympäristöjen hiilineutraaliuden tavoitteena oli jakaa kestävän kasvun yrityspalveluseleitä enemmän kuin vuonna 2021 sekä käynnistää uusia energiaratkaisuja hyödyntävä pilotti. Toimintakertomuksen mukaan tavoite toteutui osittain. **Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite ei toteutunut edes osittain.** Yrityspalveluseleitä jaettiin edellisvuotta vähemmän eikä Lahdessa käynnistynyt julkisia rakennushankkeita, joihin pilottia oli suunniteltu.
- Tapahtumatoiminnan vahvistaminen oppilaitosyhteistyönä toteutui toimintakertomuksen mukaan osittain. Toteumaraportoinnin mukaan työ on vielä kesken. Yhteistyöhanke urheiluopistojen kanssa ei mennyt läpi. Lahti Host City-hankkeen rahoituspäätös venyi kevääseen 2023. **Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei toteutunut edes osittain.**
- Nuorisopalveluiden ja työllistämisen kuntakokeilun yhteistyön tiivistämisen tavoitteena oli sujuva palvelupolku. Mittareina olivat asiakasmäärä, sijoittuminen ja täyttöaste. Näille ei kuitenkaan ollut asetettu määrätavoitteita. Toimintakertomuksen mukaan vuoden 2022 asiakasmäärä oli 210, sijoittuminen suunnitelman mukaisesti 60 % ja täyttöaste 84 %. Toimintakertomuksen mukaan tavoite toteutui. **Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite toteutui vain osittain.** Toteumaraportoinnin mukaan mittarien yhteensovittaminen ei ole edennyt suunnitellussa aikataulussa ja asiakkaita jää tulematta sovittuihin tapaamisiin.

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden konsernihallinnon tavoitteiden osalta.

4.1.1 Yritysten hiilineutraaliuden edistäminen

Kärkihanke: Hiilineutraali ympäristökaupunki

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Jaetaan kestävän kasvun yrityspalveluseleitä enemmän kuin vuonna 2021. Käynnistetään uusia energiaratkaisuja hyödyntävä pilotti.	Tavoite toteutui osittain. Kestävän kasvun seteleitä jaettiin kolme. Pilotti ei käynnistynyt, koska sen osalta suunnitellut julkiset rakennushankkeet eivät käynnistyneet.	Lautakunnan mielestä itse tavoite ei toteutunut edes osittain. Hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskus on kaupungin organisaatiossa uudehko toiminto, jonka kautta saadaan kanavoitua kansallista ja EU-rahoitusta Lahden alueelle.

Kestävän kasvun yrityspalvelusetelit

Elinvoima- ja työllisyyspalvelujen vuoden 2022 käyttösuunnitelmassa oli varattu yrityspalvelusetelitoimintaan 200 000 euron määräraha. Myynnin ja markkinoinnin kehittämisen ja tki-toiminnan (tutkimus, kehitys ja innovaatio) yrityspalvelusetelin arvo oli 5 000 euroa ja kestävän kasvun setelin arvo 2 500 euroa. Tavoitteena oli, että kestävän kasvun yrityspalveluseleitä jaetaan 10, kun niitä vuonna 2021 jaettiin 9. Vuoden 2022 aikana haettiin ja myönnettiin kuitenkin vain kolme kestävän kasvun yrityspalveluseteliä.

Saadun selvityksen mukaan tähän saattoi vaikuttaa se, että vuosi 2021 oli vielä vahvasti koronavuosi, jolloin yrittäjät hakivat kaikkia saatavilla olevia lisätukia. Tilanteen normalisoiduttua tukihaku ei vuonna 2022 ollut yhtä vilkasta. Syynä saattoi myös olla tukisetelin arvo, joka oli vain puolet muiden jaettujen yrityspalvelusetelien arvosta. Vuodelle 2023 myös kestävän kasvun yrityspalvelusetelin arvo nostettiin 5 000 euroon.

Hiilineutraalin rakentamisen kehittämisskeskus

Lahden kaupunki käynnisti hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskuksen toiminnan vuoden 2020 syksyllä. Kehityskeskus kokoaa innovaatioyhteistyöhön mukaan alueelliset ja kansalliset toimijat, teollisuuden ja tutkimuksen edustajat ja organisaatiot. Hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskuksen tavoitteena on edistää hiilineutraalin rakentamisen kehitystä ja tähän liittyviä uusia innovaatioita yhteistyössä korkeakoulujen ja yritysten kanssa. Hiilineutraali rakentaminen on myös yksi teemoista, joka on kirjattu Lahden kaupunkiseudun ja valtion väliseen innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukseen. Sopimuksen kautta Lahden alueelle suuntautuu valtion ja EU:n rahoitusta vuosina 2021–2027 mahdollisesti noin 0,8 milj. euroa per vuosi.

Yksi kehityskeskuksen toiminnoista on ollut erilaisten tutkimus- ja kehityshankkeiden valmistelu, rahoituksen hakeminen ja hankkeiden toteuttaminen yhteistyössä alueen korkeakoulujen sekä yritysten kanssa. Vuonna 2022 tällaisia ulkopuolisen rahoituksen hankkeita päättyi neljä kappaletta:

- Puukerrostalon tilaamisen kehityshanke
- Ilmastoviisautta taloyhtiöille
- Öljylämmitteisen rivitalon muutos hiilineutraaliksi -tutkimus- ja tuotekehityshanke
- Lahden hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskus (vaihe 2)

Tarkastuslautakunnan mielestä hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskus on yksi tärkeistä toimintamuodoista Lahden kaupungin tavoitellessa hiilineutraalisuutta vuonna 2025.

Puurakentaminen hillitsee ilmastonmuutosta. Puu on hiiliinielu, joka pudottaa rakennuksen elinkaaren aikaisia hiilidioksidipäästöjä. Lahden Talot Oy:n rakennuttama ensimmäinen puukerrostalo valmistui syksyllä 2022 opiskelijoiden vuokra-asunnoiksi osoitteessa Svinhufvudinkatu 11.

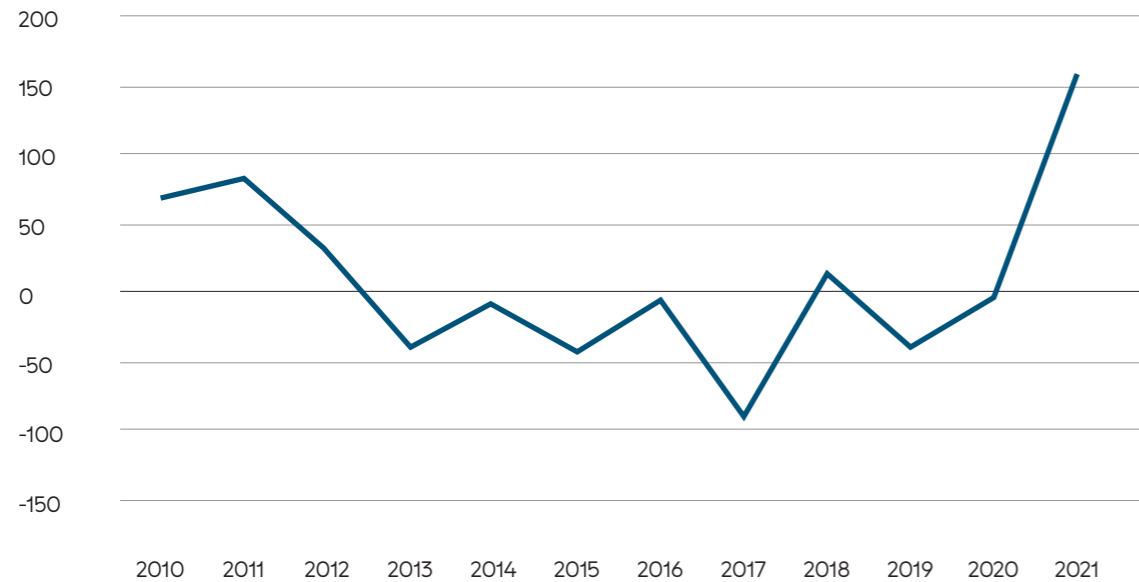
4.1.2 Lahden seudun nettomuuttovoitto

Kärkihanke: Lahti opiskelu- ja tiedekaupunki

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Lahden seudun nettomuuttovoitto on maltillisesti kasvava. Toteutetaan osaajakampanja alueellisessa yhteistyössä. Korkeasti koulutettujen nettomuuttomäärä kasvaa.	Tavoite toteutui. Toteutettiin osaajakampanjat sähköisen liikenteen opiskelijoille ja Fazerin mahdollisesti Lahteen sijoituville työntekijöille.	Lautakunnan mielestä suunnatut osaajakampanjat ovat tehokkaita markkinointikanavia. Ilahduttavaa on, että korkeasti koulutettujen nettomuuttomäärä on kääntynyt myönteiseen kasvuun.

Vuonna 2022 Lahti sai muuttovoittoa muista kunnista 47 asukasta, mikä on sinällään vielä kovin vähän. Suunta on kuitenkin oikea. Korkeasti koulutettujen nettomuuttomäärän kehityksestä ei toimintakertomuksessa ole selvitystä. Saadun lisäselvityksen mukaan korkeasti koulutettujen henkilöiden nettomuutto Lahteen lähti vuonna 2021 selvään kasvuun, kuten alla oleva kaavio osoittaa.

Korkeasti koulutettujen nettomuutto Lahteen vuosina 2010–2021

Korkeasti koulutetut, kuntien välinen nettomuutto Lahti 2010–2021. Alin korkea-aste tai alempi korkeakouluaste ja ylempi korkeakouluaste tai tutkijakoulutusaste yhteensä. Lähde: Tilastokeskus

Saadun lisäselvityksen mukaan osaajakampanja toteutettiin syksyllä 2022 ja se linkitettiin tilannetta hyödyntäen Fazerin työntekijöiden ja yrityksen alihankintaverkostojen houkutteluun. Markkinointikampanjat rakennettiin Facebook ja LinkedIn -alustoille. Facebookin kautta kohdennettiin mainontaa Fazerilla työskenteleville Lappeenrannan ja Vantaan seuduilla. Lahden asumisen kilpailuetuja tuotiin esiin sosiaalisessa mediassa. Lappeenrantaan pääviestinä oli ”enemmän mahdollisuuksia” (Lahden

palvelutarjonta, suuremmat työmarkkinat ja luontokokemus) ja Vantaan pääviestinä ”enemmän asumisen laatua samalla rahalla”, eli nostettiin esiin Lahden kustannusetua ja arjen helppoutta verrattuna pk-seutuun. LinkedIn-mainontaa kohdennettiin Fazerin verkostoissa toimivien yritysten henkilöstölle. Asumisen markkinoinnin sijaan painopiste oli elintarviketeollisuuden verkostojen markkinoinnissa enemmän investoin -näkökulmasta. Osaajahoukuttelua toteutettiin myös TalentHub -toiminnan avulla, jonka painopisteenä on korkeakoulutettujen vieraskielisten juurruttaminen alueelle verkostointia toteuttamalla. Hankkeen listoilla on nyt noin sadan vieraskielisen osaajan joukko ja vuoden 2023 aikana toimintaa lähdetään kehittämään kohti International House -toimintaa, joka mahdollistaa vieraskielisten sujuvamman palvelukokemuksen sekä vahvemman juurtumisen Lahteen myös opiskelijoiden kohderyhmässä.

Syksyllä 2022 Lahden kaupunki sitoutui myös mukaan Lahden Teollisuusseuran koordinoimaan ”Tulevaisuuden osaajat”-kampanjaan, jonka tavoitteena on saada alueen korkeakouluopiskelijat sitoutettua alueen yrityksiin opiskelujen aikana ja valmistumisen jälkeen. Tämä kampanja alkoi vasta vuoden 2023 alusta.

Tilinpäätöksen yhteydessä ensimmäistä kertaa julkaistun kestävyysraportin mukaan lahtelaisten koulutustaso on noussut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kouluttamattomien määrä on laskenut 18 prosenttia ja korkeasti koulutettujen määrä on noussut 22,5 prosenttia vuosina 2010–2021. Muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna koulutustaso Lahdessa on kuitenkin edelleen matala.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan osaajakampanjat ovat osa konkreettisia toimenpiteitä, joilla tavoitellaan kaupungin nettomuuttovoiton lisäämistä.

Kaupunkilaisten koulutustaso on ilahduttavasti noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Oma yliopisto säteilee tutkimusten mukaan myönteisiä vaikutuksia alueelle. Korkeasti koulutettujen nettomuuttomäärän kasvu on hyvä signaali kehityssuunnasta.

4.2 Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen palvelualueella oli yhteensä 14 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui kuusi, jäi toteutumatta yksi ja osittain toteutui seitsemän.

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain
SIVISTYKSEN PALVELUALUE			
1: HIILINEUTRAALI YMPÄRISTÖKAUPUNKI			
Edistetään kestäväää liikkumista			X
Parannetaan Lahden oman tilakannan energiatehokkuutta			X
Edistetään asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia luontolähtöisesti.	X		
2: LAHTI OPISKELU- JA TIEDEKAUPUNKI			
Vahvistetaan lahtelaisten / lasten ja nuorten tiedekasvatusta yhteistyössä korkeakoulujen ja sivistyspalveluiden kaikkien yksiköiden yhteistyössä		X	
Ylläpidetään monipuolista kaikenikäisten jatkuvan oppimisen tarjontaa	X		
3. TYÖTÄ JA KASVUN EDELLYTYKSIÄ			
Lisätään osaavaa työvoimaa yrittäjyyskasvatuksella			X
Tiivistetään nuorisopalveluiden ja työllisyyden kuntakokeilun välistä yhteistyötä			X
4. DIGITAALISESTI PALVELEVA LAHTI			
Osallistutaan kansalliseen oppimisen digitaalisen palvelualueen ja ekosysteemin luomiseen. Lahti osallistuu seitsemän suuren kaupungin yhteiseen DigiOne-hankeeseen	X		
Lisätään automaatiota ja itsepalvelua palveluissa			X
Kehitetään sähköisen asioinnin palveluprosessia	X		
Kehitetään sähköisen asioinnin seuranta, läpinäkyvyyttä ja raportointia	X		
Ehkäistään digisyrjäytymistä ja lisätään palveluiden digitaalista saavutettavuutta	X		
5. HARRASTUSTAKUU JA ARKILIIKUNTA			
Varmistetaan lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa			X
Ulkoliikkualueiden palveluverkkohanke			X

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Lahtelaisten lasten ja nuorten tiedekasvatuksen vahvistamisen tavoitteena oli Junnuyliopiston kehittäminen yhteistyössä korkeakoulujen ja sivistyspalvelujen kaikkien yksiköiden kanssa. Vuodelle 2022 tavoite oli saada Junnuyliopisto laajasti käyntiin ikäluokilla eskarit, peruskoulun 3., 5., 8. ja 9.-luokkalaisten sekä lukion 2. vuosikurssin opiskelijat, sekä muodostaa Junnuyliopistolle pysyvä hallintorakenne. Mittareina olivat osallistujamäärät sekä opettajien kokemus asiasta. Toimintakertomuksen mukaan lukion 2. opintovuoden opiskelijat osallistuivat Junnuyliopiston toimintaan tavoitteen mukaisesti. 3., 5. ja 8.-luokkalaisten opetuskokonaisuudet ovat opettajien käytössä, mutta osallistujien määrästä ei ole saatu kattavaa tietoa, myöskään opettajien palautekyselyä ei ole saatu toimivaksi ja palaute on ollut vähäistä. 9.-luokkalaisista 50 % on osallistunut Junnuyliopiston toimintaan. Eskareiden osalta toimintakertomuksessa ei ole mainintaa. Toimintakertomuksen mukaan tavoitteelle asetettuja mittareita ei ole pystytty käyttämään ja näin ollen tuloksia ei ole voitu mitata. **Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut.**
- Nuorisopalvelujen ja työllistämisen kuntakokeilun yhteistyön tiivistämisen tavoitteena oli sujuva palvelupolku. Mittareina olivat asiakasmäärä, sijoittuminen ja täyttöaste. Näille ei kuitenkaan ollut asetettu määrätavoitteita. Toimintakertomuksen mukaan vuoden 2022 asiakasmäärä oli 210, sijoittuminen suunnitelman mukaisesti 60 % ja täyttöaste 84 %. Toimintakertomuksen mukaan tavoite toteutui. **Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite toteutui vain osittain.** Toteuma- ja raportoinnin mukaan mittarien yhteensovittaminen ei ole edennyt suunnitellussa aikataulussa ja asiakkaita jää tulematta sovittuihin tapaamisiin.
- Lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien varmistaminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa tavoitteena oli, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus itseään kiinnostavaan harrastukseen sekä harrastustakuu toteutuu eri toimijoiden yhteistyönä kaupunkitasoisesti koordinoituna. Mittareina olivat harrastusmahdollisuudet ovat kaikkien lasten ja nuorten tiedossa sekä yhteistyötahojen määrä. Toimintakertomuksen mukaan kaikille 7.-luokkalaisille on toteutettu henkilökohtainen harrastusohjaus syksyllä 2022. Tarkastuslautakunnan saamien lisätietojen mukaan harrastusohjausta ei ole resurssisyistä pystytty tarjoamaan kaikille Lahdessa toimivien yksityiskoulujen 7.-luokan oppilaille, kaupungin hallinnoimissa kouluissa harrastusohjaus on tavoittanut kaikki 7.-luokkalaisten, **näin ollen tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on osittain toteutunut.** Harrastustoimintaa on kuitenkin järjestetty myös kaikissa yksityiskouluissa.

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden sivistyksen palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.2.1 Kaikenikäisten monipuolisen ja jatkuvan oppimisen ylläpitäminen

Kärkihanke: Lahti opiskelu- ja tiedekaupunki

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Wellamo-opisto tarjoaa monipuolisia oppimisen mahdollisuuksia kaikenikäisille. Tarjonnassa olevan opetuksen määrä, min. 45 000 tuntia.	Toteutuneet opetustunnit Wellamo-opistossa 50 483 tuntia.	Tarkastuslautakuntaa ilahduttaa toteutuneiden opetustuntien määrä, joka on yli 10 % enemmän kuin vuoden 2022 tavoite.

Wellamo-opiston järjestämät kurssit ovat suosittuja, ryhmiin on jonoja ja hinnat ovat asiakasystävälliset. Opiston toiminta on hyvällä taloudellisella pohjalla, toimintatuotot ja valtionosuus kattavat lähes kokonaan toiminnan kulut. Kurssit pystytään joustavasti perumaan ja uusia perustamaan kysynnän mukaan. Wellamo-opistolle oli asetettu vuodelle 2022 talouden tasapainottamisen toimenpiteenä 240 000 euron kurssimaksutulojen kasvun tavoite. Toimintakertomuksen mukaan tavoite ei toteutunut erityisesti koronatilanteen vaikutusten vuoksi. Kurssimaksutulot säilyivät aiempien vuosien tasolla. Vuodelle 2023 painelistalla olleesta 260 000 euron kurssimaksutulojen nousutavoitteesta on luovuttu ja talousarvion kurssimaksutavoite on palautettu aikaisempien vuosien tasolle.

Tarkastuslautakunnan mielestä Wellamo-opiston toiminnan vaikuttavuus on suurta. Suurten käyttäjämäärien vuoksi palvelutuotannon yksikkökustannus jää varsin kohtuulliseksi. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kurssimaksujen maltillisella hinnoittelulla ylläpidetään matalan kynnyksen osallistumismahdollisuutta sekä tuetaan elinikäistä oppimista, hyvinvointia ja liikuntaa.

4.2.2 Nuorisopalvelujen ja työllisyyden kuntakokeilun välisen yhteistyön tiivistäminen

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Tiivistetään nuorisopalvelujen ja työllisyyden kuntakokeilun välistä yhteistyötä. Tavoitteena on, että nuorten työ- ja valmennuspalvelut linkittyvät tiiviisti kuntakokeiluun ja asiakkaan palvelupolku on sujuva, nuorten työ- ja valmennuspalvelut toimii palveluntuottajana suhteessa kuntakokeiluun ja yhteyden syventäminen kuntakokeilun ja nuorisopalvelujen välille.	Toimintakertomuksen mukaan tavoite toteutui. Arjen yhteistyötä tehdään sekä vakiintunein tavoin että haetaan uusia yhteistyön muotoja. Yhteistyötä nuorisopalvelujen ja työllisyyspalvelujen välillä on tiivistetty. Hyvinvointisuunnitelman mittarien yhteensovittaminen ei ole edennyt täysin suunnitellussa aikataulussa. Asiakastapaamisia jää toteutumatta, koska osa asiakkaista ei ole saapunut asiakastapaamisiin sovitusti.	Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite toteutui vain osittain. Mittarien yhteensovittaminen ei ole edennyt suunnitellussa aikataulussa ja asiakkaita jää tulematta sovituihin tapaamisiin.

Ennen työllisyyden kuntakokeilua (1.3.2021) nuorisopalvelut on hoitanut nuorisotyöttömyyttä ja työllisyyspalvelut on keskittynyt veloitetyöllistämiseen ja aikuisten kuntouttavaan työtoimintaan liittyviin asioihin. Kuntakokeilun valmistelun yhteydessä päätettiin, että mm. Ohjaamon, joka tarjoaa matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa nuorten työllistymiseen, opiskeluun ja tulevaisuuden suunnitteluun, toiminta siirretään nuorisopalveluista työllisyyspalveluihin. Nuorille työttömille suunnattu pajatoiminta kuitenkin jätettiin nuorisopalvelujen alaisuuteen, vaikka niiden toiminta rahoitetaan työllisyyspalveluista. Työllisyyspalvelujen mielestä yhteistyö eri toimijoiden välillä ei hankaloidu, vaikka nuorten työllistämiseen liittyvät palvelut ovat hallinnollisesti sijoitettuna kaupungin eri palvelualueille.

Nuoren työttömän palvelupolku etenee siten, että kuntakokeilun omavalmentaja tekee nuoren kanssa työllistymissuunnitelman ja ohjaa asiakkaan nuorten työ- ja valmennuspalveluihin silloin, kun se on oikea palvelu nuorelle. Nuorisopalveluissa rakennetaan valmennussuunnitelma työllistymissuunnitelman pohjalta yhdessä valmentautujan kanssa, tarvittaessa konsultoidaan omavalmentajaa. Mikäli valmentautuja ei ole vielä työllistymisen vaiheessa nuorisopalveluista lähtiessään, tehdään hänelle jatkosuunnitelma ja etsitään seuraava palvelu, joka edistää nuoren työllistymispolkua. Suunnitelma käydään läpi omavalmentajan kanssa siirtopalaverissa.

Kaikki valmentautajat kirjataan asiakastietokantaan, josta saadaan asiakasmäärä, sijoittumistieto sekä muuta tarvittavaa tietoa valmentautujista. Täyttöaste lasketaan tavoitteen ja toteuman välisestä erosta. Asiakasmäärää seurataan vuosi- ja kuukausitasolla osana nuorisopalveluiden sitovien tavoitteiden seuranta. Sijoittumistieto otetaan koko vuodesta aina vuoden lopussa. Kuntakokeiluun tulee ilmoitus nuorisopalveluista aina, kun nuorten työ- ja valmennuspalveluissa on vapaita aloituspaikkoja.

Nuorten työ- ja valmennuspalvelujen valmennusprosessi on tuotteistettu ja sitä arvioidaan ja parannetaan vuosittain. Vuonna 2022 on keskitytty erityisesti jatkosijoittumisten aikaansaamiseen. Nuorten työ- ja valmennuspalvelujen sisältöjä on opinnollistettu siten, että niitä on verrattu eri tutkintojen perusteisiin ja kuvattu ne osat, jotka valmennuspalveluissa on mahdollista saavuttaa. Opinnollistetut kokonaisuudet on julkaistu valtakunnallisessa opinnollistamisen PAIKKO-järjestelmässä. Käyttöön on otettu osaamistodistus, jolla todennetaan valmentautujan hankkima tutkinnonmukainen osaaminen. Työelämäyhteistyön lisääminen ja kehittäminen on aloitettu. Yritysvierailujen määrä on lisääntynyt ja yhteistyötä on syntynyt joidenkin yritysten kanssa. Jatkossa tullaan lisäämään valmentautujien edelleen sijoittumista yrityksiin sekä työ-, opiskelu- ja oppisopimuspaikkojen etsimistä valmentautujille yrityksistä. Vuonna 2022 mallinnettiin uusi palvelu, "Innostamo", niille nuorille, jotka eivät vielä ole löytäneet suuntaansa työ- tai koulutuspolulla ja jotka tarvitsevat enemmän tukea.

Nuorten työllisyyspalvelut ovat tällä hetkellä hajautettuna useaan eri toimipisteeseen. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan asiakaspalvelun toimivuuden kannalta olisi järkevää, että nuorten työllistämiseen liittyvät palvelut koottaisiin samaan fyysiseen paikkaan.

Tarkastuslautakunnan mielestä nuorten työllisyyspalveluihin tulee panostaa. Nuoren palvelupolku työllisyyspalveluissa tulee olla sujuva. Nuorille tulee jatkossakin tarjota ohjausta ja neuvontaa myös ilman ajanvarausta. Yhteistyötä nuorisopalvelujen ja työllisyyden kuntakokeilun välillä tulee edelleen tiivistää.

4.3 Kaupunkiympäristön palvelualue

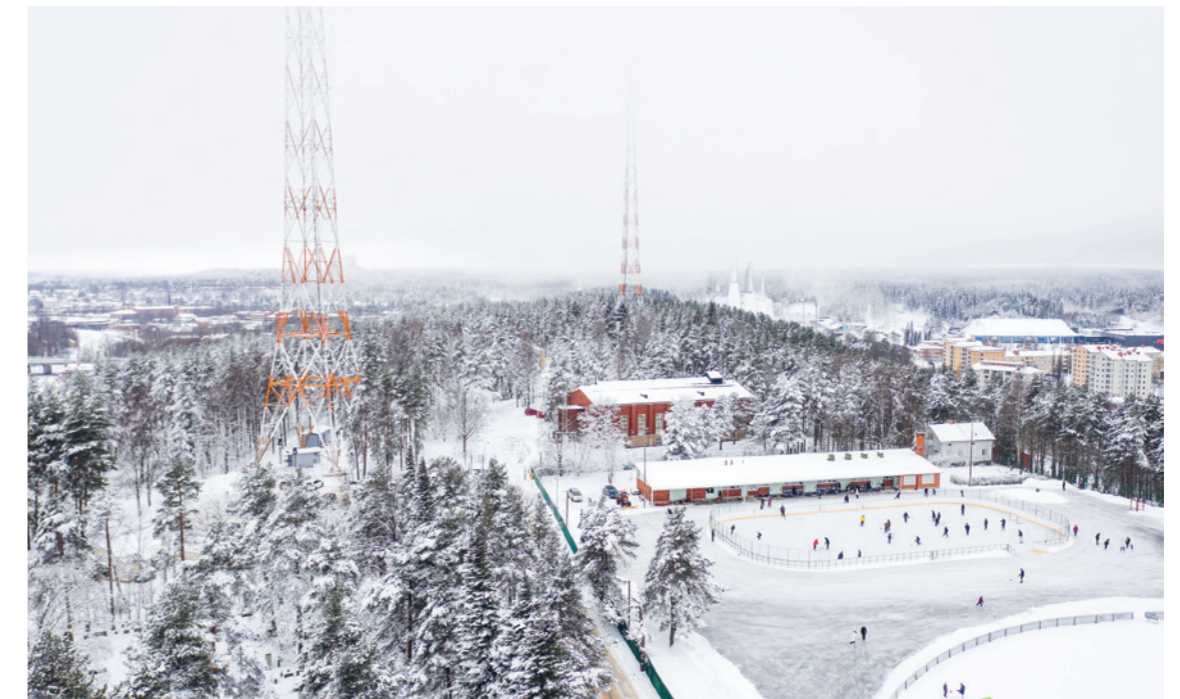
Kaupunkiympäristön palvelualueella oli yhteensä 18 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui 11, jäi toteutumatta kaksi ja toteutui osittain viisi.

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE			
1: HIILINEUTRAALI YMPÄRISTÖKAUPUNKI			
Edistetään hiilineutraalia rakentamista	X		
Tehostetaan jätteen lajittelua ja keräämistä	X		
Edistetään kestävästä liikkumisesta			X
Valmistellaan malli maankäyttöratkaisujen hiilipäästöjen kuvaamiseksi sekä kompensoimiseksi.		X	
Edistetään asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia luontolähtöisesti.	X		
2: LAHTI OPISKELU- JA TIEDEKAUPUNKI			
Kehitetään kampusalueita	X		
3. TYÖTÄ JA KASVUN EDELLYTYKSIÄ			
Kaavoitetaan ja esirakennetaan Pippo-Kujalan aluetta.	X		
Selvitetään elinkeinoelämän raideyhteyksien toteutuskelpoisuudet	X		
Laaditaan yleiskaavan mahdollistamien elinkeinoelämän alueiden käyttöönottoaikataulu ja profilointi			X
Lisätään yritystontteja ja sujuvoitetaan yritysten sijoittumisprosessia	X		
4. DIGITAALISESTI PALVELEVA LAHTI			
Lisätään automaatiota ja itsepalvelua palveluissa			X
Kehitetään sähköisen asioinnin palveluprosessia	X		
Kehitetään sähköisen asioinnin seuranta, läpinäkyvyyttä ja raportointia	X		
Hyödynnetään 3D-kaupunkimallia suunnittelutyössä ja havainnollistamisessa	X		
5. HARRASTUSTAKUU JA ARKILIIKUNTA			
Ulkoliikkumisalueiden palveluverkkohanke			X
Luodaan toimintamalli kolmannen sektorin toteuttamaan harrastepohjaiseen liikuntarakentamiseen		X	
Kehitetään pyöräily ja kävelyteiden kunnossapitoa sekä opastusta	X		
Siirretään pyöräilyä ajoradalle ja pudotetaan nopeusrajoituksia liikenneturvallisuuden parantamiseksi			X

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Maankäyttöratkaisujen hiilipäästöjen kuvaamiseksi sekä kompensoimiseksi valmisteltavan mallin tavoitteena oli valmistella malli maankäyttöratkaisujen hiilipäästöjen kuvaamiseksi sekä kompensointimallin lähtöaineiston keräys. Mittareina olivat pilotin toteutumisaste 100 % ja kokonaismallin valmiusaste 100 %. **Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei toteutunut**, koska pilotin toteutumisaste on 0 % ja kokonaismallin valmiusaste on 20 %.
- Tavoitteena oli luoda toimintamalli kolmannen sektorin toteuttamaan harrastepohjaiseen liikuntarakentamiseen, jolla olisi määritelty maa-alueiden vuokraamisen sekä tonttien väliaikaisen käytön periaatteet. Tavoitteena oli tukimallin ja sen vastuutahojen kuvaaminen, jolloin toimintamalli olisi ollut yksiselitteinen tuen hakijoille ja valmistelevalle viranhaltijoille. Mittareina olivat ohjeistuksen laadinta, toimintamallista sopiminen palvelualueiden välillä ja ohjeistuksen julkaisu. Toimintakertomuksen mukaan lupaprosesseja tuodaan näkyvämmäksi maaliskuussa 2023, kun palvelutorilla pidetään avoin koulutustilaisuus lupahakemuksen täyttämiseksi. Koulutusmateriaali tullaan julkaisemaan kaupungin nettisivuilla. **Tarkastuslautakunta katsoo, että tavoite ei toteutunut.**

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden kaupunkiympäristön palvelualueen tavoitteiden osalta.

Lahden vanhimmalle vuonna 1922 valmistuneelle Radiomäen urheilukentälle on suunniteltu laajaa peruskorjausta.

4.3.1 Tehostetaan jätteiden lajittelua ja keräämistä

Kärkihanke: Hiilineutraali ympäristökaupunki

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Jätelautakunnan päätös kunnan järjestämästä ja Salpakierto Oy:n kilpailuttamasta jätteenkuljetuksesta.	Jätelautakunta päätti 15.12.2022 siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen sekalaisessa yhdyskuntajätteessä.	Lautakunta pitää hyvänä, että päätös kunnan järjestämästä jätteenkuljetuksesta lopulta toteutui ja asia valmisteltiin yhteistyössä mm. kuljetusyritysten kanssa.

Salpakierto Oy on Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Pukkilan omistama osakeyhtiö, joka vastaa omistajakuntiansa asumisen jätehuollon palvelutehtävistä. Jätehuollon viranomaistehtäviä hoitava Lahden seudun jätelautakunta päätti 15.12.2022, että toimialueella siirrytään kunnan keskitetysti järjestämään, yhteisesti kilpailutettuun jätekuljetukseen sekajätteen osalta, koska jätelain asettamat ehdot kiinteistönhaltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle eivät täyttyneet.

Uusi jätelaki astui voimaan 19.7.2021. Muutokset jätteiden keräyksessä ja kuljetuksissa toteutuvat vähitellen siirtymäajan puitteissa. Salpakierto Oy:n järjestämän keskitetyn kuljetusjärjestelmän tavoitteena on, että ajetut kilometrit yhden jätejakeen osalta vähenevät, jolloin myös kuljetusten päästöt vähenevät. Pitkään suunniteltua muutosta pohjustettiin markkinavuoropuhelulla, jossa olivat mukana urakoitsijat, Päijät-Hämeen yrittäjät ja Ladec Oy. Aiemmin kuljetusten keskitetty kilpailutus oli kaatunut lähinnä siihen, että pelättiin kuljetusten keskittymistä ja pienempien kuljetusyritysten putoamista kilpailussa. Tänä päivänä ei pienempiä jätteenkuljetusyrityksiä alueella käytännössä enää ole.

Tarkastuslautakunnan mielestä jätekuljetusten keskitetty kilpailutus on edistysaskel ja kaupungin ympäristötavoitteiden mukainen päätös. Päätöstä edisti laajapohjainen yhteistyö muutoksen valmistelussa.

Uusi jätelaki tuo paljon muutoksia kaupunkilaisten jätekäsittelyyn. Oikea-aikainen tiedottaminen muutoksista on avainasemassa, jotta järjestelmä lähtee toimimaan oikein. Olenaisista muutoksista on myös kaupunkilaisten vastuullinen toiminta jätteiden lajittelussa.

4.3.2 Harrastepohjaisen liikuntarakentamisen tukeminen

Kärkihanke: Harrastustakuu ja arkiliikunta

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Luodaan toimintamalli kolmannen sektorin toteuttamaan harrastepohjaiseen liikuntarakentamiseen, ohjeistus julkaistu	Toimintamalli ja ohjeistus on valmistelussa ja siitä pidetään koulutustilaisuus palvelutorilla maaliskuussa 2023	Tavoite mallin ja ohjeistuksen julkaisusta ei vielä toteutunut. Lautakunta pitää kuitenkin kolmannen sektorin harrastepohjaisen toiminnan tukemista saatujen esimerkkien perusteella oikeanlaisena ja kannatettavana toimintatapana.

Kaupunki on tukenut kolmannen sektorin harrastepohjaista liikuntarakentamista ja liikuntatoimintaa saadun lisäselvityksen mukaan mm. seuraavasti:

- Vanhalle raviradalle on rakentunut pyöräyhdistyksen tekemä pyöräilyrata, jota yhdistys pääasiassa ylläpitää. Kaupunki on osallistunut harrastusmahdollisuuksien parantamiseen mm. lumitöiden ja muun kunnossapidon sekä valaistuksen rakentamisen osalta.
- Frisbeegolfin harrastamisessa on harrastusseuraa avustettu Mukkulan frisbeegolfradan ylläpidossa ja rakentamisessa. Radalla on kaupungin toimesta suoritettu mm. väylän siirtotöitä, siltojen ja pitkospuiden korjaamista, puhtaanapitoa ja nurmialueiden niittoa.

Tarkastuslautakunnan mielestä kaupungin osallistuminen kolmannen sektorin harraste-toiminnan tukemiseen on arvokasta kaupunkilaisten terveyttä edistävää toimintaa. Toimijat ja tarpeet ovat olleet hyvin erilaisia, joten yhteisen ohjeistuksen ja toimintamallin laatiminen on osoittautunut oletettua hankalammaksi ja työ on tämän vuoksi vielä kesken.

Pikku-Vesijärven musikaalinen suihkulähde siirtyi Lahti Energian omistuksesta Lahden kaupungille 1.11.2021. Vesiurut rakennettiin Lahti Energian 90-vuotisjuhlan kunniaksi, ja ne ovat ilahduttaneet soitollaan ja tanssivilla vesisuihkuillaan kaupunkilaisia jo 25 vuotta.

5

Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot

5.1 Kaupungin talous

Lahden kaupungin vuoden 2022 tilinpäätös oli jo kolmantena vuotena peräkkäin selvästi parempi, kuin mitä talousarviota laadittaessa ennakoitiin. Suurin vaikutus hyvään tulokseen oli kaupunginsairaalan kaupasta kirjatulla noin 52 milj. euron myyntivoitolla.

Tilinpäätöksen vuosikate 100 milj. euroa on kaikkien aikojen korkein Lahden kaupungin historiassa. Vuosikate on yli kolminkertainen alkuperäiseen talousarvioon (30,1 milj. euroa) nähden.

Tilikauden tulokseksi ennakoitiin alkuperäisessä talousarviossa -21,6 milj. euroa. Vuoden 2022 tilikauden tulos päättyi lopulta +47,1 milj. euroon, mikä on peräti 68,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi. Kaupunginhallitus esittää, että tuloksesta kirjataan 20,0 milj. euron investointivaraus Pippo-Kujalan alueen elinkeinoelämän tonttien esi-infrarakentamiseen ja liikennejärjestelyihin. Tällöin tilikauden 2022 ylijäämäksi jää 27,1 milj. euroa. Ylijäämä huomioiden on kaupungin taseessa nyt ylijäämiä aiemmilta vuosilta yhteensä 213 milj. euroa.

Vuoden 2022 toimintakulut olivat 913,9 milj. euroa, mikä on 19,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän ja 4,6 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän. Kaupungin palvelutuotanto pysyi kohtuullisen hyvin talousarvion raameissa. Hyvään tulokseen vaikutti lisäksi myös verotulojen ylittyminen 13,3 milj. eurolla muutettuun talousarvioon nähden. Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota neljä kertaa.

Lahti ei joutunut vuoden 2022 aikana ottamaan lainkaan pitkäaikaista lainaa. Kaupungin lainamäärä pieneni 28,0 milj. euroa. Konsern pankin muuttuneiden rahoitusperiaatteiden vuoksi vuoden 2022 aikana ei tytäryhteisöille myönnetty uusia antolainoja ja niitä lyhennettiin 38,9 milj. euroa.

Lainasaamisten alaskirjaus

Tiedossa oleva huipputulos mahdollisti sen, että tiettyjen epävarmojen lainasaamisten osalta oli otollinen tilaisuus tehdä alaskirjauksia. Kaupunginhallitus päätti 16.1.2023, että kaupungin lainasaamisista kirjataan tässä vaiheessa luottotappioksi Lahti Events Oy:n osalta 4,9 milj. euroa ja Lahden Jäähalli Oy:n osalta puolet lainasaamisista, noin 2,3 milj. euroa. Jäähalli Oy:n osalta perusteluna kaupunginhallituksen esityslistalla oli, että toimenpiteellä varaudutaan tilanteeseen, jossa kaupunki ei saisi koko lainapääomaa takaisin tulevien hallijärjestelyjen jälkeen. Kaupungin omistajaohjaus perusteli asiaa vielä päätöksen jälkeen siten, että päätös alaskirjauksesta tehtiin kaupunginhallituksessa normaalia varovaisuusperiaatetta noudattaen ja näin toimitaan aina, kun lainasaatavissa on riskejä näkyvissä.

Kaupunginhallituksen 27.3.2023 allekirjoittamassa tilinpäätöksessä huomattiin huhtikuussa virhe. Edellä mainitut 7,2 milj. euron alaskirjaukset olivat jääneet tekemättä tilinpäätöstä laadittaessa. Syyksi kerrottiin tietokatko kaupungin ja tilinpäätöksen laatijan Provincia Oy:n välillä. Tilinpäätös jouduttiin tältä osin korjaamaan. Kaupunginhallitus käsitteli tilinpäätöksen uudelleen 29.5.2023. Kyseisistä lainasaamisista päätettiin nyt kirjata pakollinen varaus. Vuosikate, tulos ja ylijäämä pienenivät korjauksen myötä 7,2 milj. euron verran.

Tarkastuslautakunta pitää Lahti Events Oy:n osalta lainasaamisten alaskirjausta aiheellisenä. Sen sijaan Lahden Jäähalli Oy:n kohdalla lautakunta katsoo, että tiedossa oleva hyvä tilinpäätös vaikutti kirjauksen tekemiseen jo "varmuuden vuoksi". Jäähallijärjestelyt ovat vielä täysin auki, eikä alaskirjaus tässä vaiheessa olisi vielä ollut välttämätön. Lainasaamisista ei ole aiemmin säännönmukaisesti kirjattu alas, kun riskejä on ollut näkyvissä.

Tuloksen ennustettavuus tilivuoden aikana

Tarkastuslautakunta totesi vuoden takaisessa arviointikertomuksessaan, että kaupungin tilinpäätöksenusteet ovat vuodesta toiseen olleet toteutuneeseen tilinpäätökseen nähden paljon synkempiä siinä vaiheessa, kun kaupunginvaltuusto päättää seuraavan vuoden talousarviosta. Tarkastuslautakunnan mielestä tuloseennusteiden tulisi olla jo tilivuoden aikana aiempaa luotettavampia.

Kehitystä parempaa suuntaan on tältä osin havaittavissa. Vuosikatteen arvioitiin jo seurantaraportissa 6/2022 nousevan 91,6 milj. euroon ja tilikauden tuloksen 41,2 milj. euroon. Tuolloin oli jo tiedossa kaupunginsairaalan kiinteistökaupan vaikutukset. Luvut paranivat vielä tästä, mutta puolivuosisirpotti ja loppuvuoden ennusteet olivat tällä kertaa jo hyvin oikean suuntaiset. Viimeisessä tilinpäätöksenusteessa 12/2022 vuosikatteen ennustettiin nousevan jopa toteutunutta korkeammaksi, 114 milj. euroon ja tilikauden tuloksen 61,3 milj. euroon. Tähän olisi päästykin ilman Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän lisälaskua.

Talousarviosta päättämisen ongelma

Tilinpäätös toteutui aivan toisenlaisena ja onneksi merkittävästi parempana, kuin mitä kaupunginvaltuusto talousarviosta päättäessään 22.11.2021 saattoi olettaa. Valtuusto tekee päätöksensä sille valmistellun talousarvioesityksen pohjalta. Talousarvioesitykseen ei voitu sisällyttää esim. kaupunginsairaalan kaupasta saatavaa myyntivoittoa, vaikka kaupan valmistelut olivat jo tuolloin vireillä. Sama tilanne jatkuu tulevina vuosina 2023, jolloin on myös odotettavissa myyntivoittoa pysyvien vastaavien luovutuksista, eli sote-kiinteistöjen myynnistä. Myyntivoitot eivät kuitenkaan tule olemaan niin merkittäviä, kuin vuonna 2022.

Valtuuston talousarviokokouksessa puhuttavat kokonaisuuden kannalta pienet määrärahalisäykset tai -vähennykset, joilla ei tosiasiallisesti ole juurikaan merkitystä kaupungin talouden toteutukseen. Tilinpäätöksen iso kuva ratkeaa aivan eri asioiden vaikutuksesta.

Vuosi 2022 oli viimeinen ”normaali” vuosi Lahden ja muiden kuntien tilinpidossa. Hyvinvointialueiden aloitettua vuoden 2023 alusta laskevat tilinpäätösluvut niin verokertymissä kuin ostopalveluissa aivan toiselle tasolle.

Kestävyyseraportti

Yritykset raportoivat tulevaisuudessa liiketoimintansa kestävydestä kestävyseraportilla. Raportin vaatimukset määritellään EU:n kestävyseraportoinnin direktiivissä, CSR-direktiivissä (Corporate Sustainability Reporting Directive).

Direktiivin mukaan ensimmäiset kestävyseraportit tehdään vuodelta 2024 ja julkaistaan vuonna 2025. Raportointivelvoite koskee Suomessa arviolta 800–1000 yritystä, jotka ovat suuria tai keskisuuria pörssiyrityksiä tai yhtiöitä, joilla kaksi kolmesta seuraavasta ehdosta täyttyy: vähintään 250 työntekijää, liikevaihto 40 milj. euroa tai tase 20 milj. euroa.

Lahden kaupunki julkaisi ensimmäisen kestävyseraporttinsa yhdessä vuoden 2022 tilinpäätöksen kanssa. Kestävyys on periaate, joka koskee kaupungin kaikkea toimintaa, ja kestävyseraportti on tärkeä uusi avaus tuoda esiin kestävyysajattelun arvoa. Kestävyseraportti kertoo kaupungin kehityksestä niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisen kestävyden näkökulmista.

Lahden kaupungin kestävyystyö ja raportointi pohjautuu kaupunkistrategiaan ja olennaisuusarviointiin. Raportoivat tavoitteet ja indikaattorit ovat yhdenmukaisia YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. Raportti havainnollistaa, miten kestävyden osa-alueet kytkeytyvät toisiinsa. Esimerkiksi talouden kestävä kasvun edellytykset pohjautuvat hyvään työllisyystilanteeseen ja kaupungin elinvoimaisuuteen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lahden kaupungin historiallisen hyvä tilinpäätös on sinällään erinomainen asia. Taseen kasvava ylijäämä antaa puskuria tuleville vuosille. Parannusta on myös tapahtunut siinä, että tilikauden tulosta on aiempaa paremmin pystytty ennakoimaan jo tilikauden aikana.

Lautakunta toteaa, että kirjanpitoa tulee hoitaa sitä koskevien säännösten mukaisesti. Hyvä tilinpäätös ei saa vaikuttaa siten, että esim. luottotappiokirjauksia tehdään etupainotteisesti silloin, kun tilikauden tulos sen mahdollistaa.

Lautakunnan mielestä on ongelmallista, ettei kaupunginvaltuusto ole voinut ottaa huomioon merkittäviä tilivuoden tulokseen vaikuttavia eriä talousarviosta päätettäessä.

Julkiset organisaatiot eivät tyypillisesti ole raportoineet yhteiskuntavastuustaan samalla tapaa kuin yritykset. Lahden kaupunki on asiassa edelläkävijä. Tarkastuslautakunta pitää Lahden kaupungin kestävyseraportin julkaisemista tilinpäätöksen yhteydessä osoituksena vastuullisesta toiminnasta. Kestävyseraportti tukee kaupungin visiota: ”Lahti on tehty kestäväksi”.

Johdannaissopimusten kehitys

Tarkastuslautakunta on arvioinut kaupungin tekemiä johdannaissopimuksia vuodesta 2015 lähtien jokaisessa arviointikertomuksessaan. Lautakunta on aiemmin suhtautunut kriittisesti koronvaihtosopimuksiin, joista tuolloin oli odotettavissa kaupungille kymmenien miljoonien kulukirjaukset sopimusten päättyessä. Arviot oli tehty sen hetkellä tiedolla, kun korkotasot olivat pysyneet hyvin matalana pitkään, eikä nousua ollut näkyvissä.

Rahamarkkinatilanne muuttui kuitenkin nopeasti maailmanpoliittisen tilanteen seurauksena ja korot lähtivät nousuun. Kaupungin johdannaissopimusten yhteenlaskettu laskennallinen markkina-arvo oli vielä vuoden 2020 tilinpäätöksessä -52,9 milj. euroa. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä markkina-arvo oli kohentunut -38,6 milj. euroon. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kaupungin koronvaihtosopimusten yhteenlaskettu laskennallinen markkina-arvo on noussut positiiviseksi, ollen +4,5 milj. euroa.

Markkina-arvojen kehitystä seurataan tilinpäätöksen liitetiedoissa. Viime vuosien tilinpäätöksissä on yhden johdannaissopimuksen osalta jouduttu kirjaamaan pakollista varausta, koska huomattavan kaukana tulevaisuudessa alkava sopimus on tulkittu tilinpäätöksessä ei-suojaavaksi. Positiivisen markkina-arvokehityksen vuoksi tämän johdannaissopimuksen osalta pystyttiin purkamaan pakollista varausta 5,7 milj. euroa, mikä osaltaan paransi tilivuoden tulosta.

Konsernivalvonta

Lahden kaupungin tilintarkastusyhteisö TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy on tilintarkastuksessaan havainnut, että kaupunkikonserniin kuuluvan tytäryhteisö Kiinteistö Oy Lahden Siltavoulin tilinpäätöksiä ei ole kirjanpitolain 3. luvun ja 7 §:n mukaisesti allekirjoitettu vuodesta 2020 asti, eikä niitä ole toimitettu tilintarkastajalle tilintarkastuksia varten useista kehoituksista huolimatta. Tämän vuoksi tilintarkastaja on katsonut, ettei kaupungin konsernivalvontaa ole järjestetty asianmukaisesti.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan konsernivalvonta ei ole tässä kohtaa ollut riittävää. Tarkastuslautakunta kehottaa konsernivalvontaa huolehtimaan, että kirjanpitolakia noudatetaan konserniyhteisöissä.

Suurten kaupunkien tilinpäätöslukujen vertailu

Lahden kaupungin arviointikertomukseen on perinteisesti sisällytynyt Suomen 12 suurimman kaupungin tilinpäätöslukujen vertailu. Vuonna 2022 tulostaan paransivat erityisesti Oulu, Espoo ja Lahti. Kaikissa näissä kaupungeissa hyvä tulos perustui ennen kaikkea sote-kiinteistöjen kaupoista kirjattuihin poikkeuksellisiin tuottoihin. Asukasta kohti laskettu vuosikate (euroa/asukas) oli vuonna 2022 korkein Oulussa. Lahti sijoittuu tässä vertailussa hyvin heti Oulun, Espoon ja Helsingin jälkeen.

	Vuosikate milj. €			Tulos milj. €		
	2022	Muutos	€/asukas	2022	Muutos	€/asukas
Espoo	347,0	-35,4	1 137	244,8	52,5	802
Helsinki	732,8	-24,3	1 102	347,0	-2,6	522
Joensuu	24,0	-27,0	310	-9,2	-24,9	-119
Jyväskylä	13,7	-22,5	94	3,4	-66,2	23
Kouvola	5,1	24,4	64	-20,1	-22,9	-253
Kuopio	44,5	-16,6	363	-4,5	-16,8	-37
Lahti	100,0	19,8	832	47,1	19,1	392
Oulu	252,3	128,8	1 191	162,0	133,5	765
Pori	23,1	2,2	278	-7,8	0,4	-94
Tampere	142,2	-39,1	571	17,8	-56,9	71
Turku	77,5	-16,5	392	16,0	-20,8	81
Vantaa	123,6	-43,0	509	13,0	-48,3	54

Lahden kaupungin asukaskohtaiset lainat ovat suurista kaupungeista edelleen korkeimmat. Lahden korkea lainamäärä selittävät osaltaan konserniyhtiöille välitetyt lainat. Positiivista on kuitenkin se, että lainamäärä Lahdessa ja Lahti-konsernissa on edelleen jonkin verran vähentynyt edellisvuoteen nähden. Asukaskohtaisissa konsernilainoissa on Lahtea edellä vain Espoo, jonka lainamäärä on kaupungin voimakas kehitys ja investoinnit huomioiden ymmärrettävä. Lahden lainamäärä on kaupungin kasvu-kehitykseen nähden edelleen korkea.

	Kaupungin lainat milj. €			Konsernilainat milj. €		
	2022	Muutos	€/asukas	2022	Muutos	€/asukas
Espoo	1 286,4	-106,0	4 215	4 396,4	-123,5	14 406
Helsinki	951,0	38,0	1 430	6 516,0	625,0	9 800
Joensuu	235,2	0,3	3 034	558,8	7,6	7 208
Jyväskylä	339,5	-12,8	2 326	1 167,5	-22,5	8 000
Kouvola	349,5	92,0	4 400	668,9	140,1	8 421
Kuopio	453,0	16,4	3 695	1 212,1	83,6	9 887
Lahti	813,5	-28,0	6 769	1 233,8	-6,1	10 267
Oulu	584,4	-90,9	2 758	1 271,0	-12,1	5 999
Pori	359,6	42,6	4 320	635,2	46,5	7 631
Tampere	925,9	34,9	3 718	2 274,7	-7,1	9 133
Turku	716,4	-79,3	3 620	1 525,3	6,8	7 707
Vantaa	807,2	-83,0	3 323	2 088,3	112,6	8 597

Kuntien taloudellista tilannetta arvioidaan varsin yleisesti niiden velkamäärän mukaan. Lyhytaikaisia lainoja käyttämällä rahavarat voidaan pitää varsin pieninä, millä on alentava vaikutus velkamääriin. Sama vaikutus on, kun kunnat hankkivat omassa käytössä olevia tiloja vuokraamalla tai elinkaarisopimuksilla. Näistä syistä pelkkä velkamäärä ei välttämättä anna oikeaa kuvaa kunnan taloudellisesta tilanteesta. Rahoitusarvopaperit voidaan rinnastaa rahavaroihin, koska ne ovat helposti muutettavissa rahavaroiksi. Jäljempänä olevassa taulukossa edellä mainitut tekijät on yhdistetty ja lopputulos osoittaa näillä tekijöillä syntyvän nettovarallisuusaseman.

31.12.2022 milj. €	Rahat ja pankkisaamiset	Leasing ym. vastuut	Rahoitusarvopaperit	Kaupungin lainat	Yhteensä	Yhteensä €/asukas
Espoo	519,0	664,8	1031,2	1 286,4	-401,0	-1 314
Helsinki	549,7	610,1	855,9	951,0	-155,5	-234
Joensuu	22,1	147,7	100,0	235,2	-260,8	-3 364
Jyväskylä	36,7	183,1	0,0	339,5	-485,9	-3 329
Kouvola	0,6	360,6	30,4	349,5	-679,1	-8 549
Kuopio	33,6	103,9	0,0	453,0	-523,3	-4 269
Lahti *)	96,4	204,5	177,7	813,5	-743,9	-6 190
Oulu	141,5	39,4	173,0	584,4	-309,3	-1 460
Pori	41,7	117,0	0,9	359,6	-434,0	-5 214
Tampere	219,2	438,2	22,2	925,9	-1 122,7	-4 508
Turku	39,0	416,3	42,5	716,4	-1 051,2	-5 311
Vantaa	133,0	649,7	0,1	807,2	-1 323,8	-5 450

Edellä selostettu laskelma antaa kaupunkien taloudesta hieman paremman kuvan kuin pelkkä lainamäärä. Lahden kaupungin 813,5 milj. euron lainamäärä sisältää tytäryhteisöille annettua lainaa 361,5 milj. euroa.

*) Jos Lahden osalta huomioidaan vain kaupungin omaan toimintaan otetut 433,4 milj. euron lainat, niin kaupungin nettovarallisuusasema on -3 027 euroa/asukas. Tämä onkin jo kohtuullinen tunnusluku verrokkikaupunkeihin nähden.

Espoon rahoitusarvopapereihin sisältyy Espoon Sähkö Oy:n osakkeiden myynnistä vuonna 2006 muodostettu investointirahasto, jonka kirjanpitoarvo vuoden 2022 lopussa oli 611,6 milj. euroa. Helsinki on edelleen tässä vertailussa omaa luokkaansa.

5.2 Lahden Kaupunginsairaalan myynti

Vuoden 2022 merkittävin kaupungin tilinpäätökseen positiivisesti vaikuttanut toimenpide oli Lahden Kaupunginsairaalan rakennuskokonaisuuden myynti LähiTapiolan Yhteiskuntakiinteistöt Suomi Ky:lle. Kaupan kohteena ollut noin 30 000 m² sote-keskus toimii Päijät-Hämeen hyvinvointialueen suurimpana avosairaanhoidon palvelupisteenä. Kiinteistössä toteutettiin vuosina 2017–2019 laaja perusparannus tulevaa käyttötarkoitusta varten.

Kiinteistökaupan valmisteluista huolehti kaupungin toimitilojen hallinnoinnista vastaava tilakeskus. Kauppaa valmisteltiin neuvottelumenettelyllä, jossa kauppahinta määräytyi osapuolten välisten neuvottelujen ja puolueettomien auktorisoitujen kiinteistöarvioiden perusteella.

Myyntiä lähdettiin valmistelemaan oikeaan aikaan. Kaupasta päätettiin kaupungin konserni- ja tilajaostossa 20.6.2022 ja omistus siirtyi ostajalle 9.8.2022 lukien. Kauppahinta oli noin 96 milj. euroa. Kaupunki kirjasi kaupasta noin 52 milj. euroa myyntivoiton. Lautakunnan saamien tietojen mukaan tilakeskus oli johtanut kauppaneuvotteluja mallikkaasti ja toimitilajohtaja oli vielä viime vaiheessa saanut sovittua kauppahinnan 2 milj. euroa tarjottua korkeammaksi. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kauppahinta olisi saattanut olla jopa 10 milj. euroa alhaisempi, jos asian valmistelu olisi viivästynyt. Suurista kaupungeista Lahden lisäksi Espoo, Oulu ja Jyväskylä tekivät merkittäviä tilinpäätökseen vaikuttavia sote-kiinteistökauppoja vuonna 2022.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Lahti lähti myymään sote-kiinteistöjään oikeaan aikaan, kun markkinoilla ei vielä ollut näistä kohteista liikaa tarjontaa. Kaupunginsairaalan kauppa käytännössä pelasti kaupungin vuoden 2022 tuloksen positiiviseksi.

Tilakeskus ja toimitilajohtaja hoitivat kauppaneuvottelut kiitosmaininnan arvoisesti.

Kaupunki myi entisen kaupunginsairaalsansa 96 milj. eurolla.

5.3 Lahti Energia Oy

Suomalaisten kuten myös lahtelaisten kotitalouksien sähkölasku kallistui vuonna 2022 keskimäärin 50 %. Energiantuonti Venäjältä loppui toukokuussa, jonka vuoksi erityisesti sään mukaan vaihtelevan tuotannon määrän kasvu lisäsi sähkön hintavaihtelua. Sähkön tukkuhinnat nousivat huomattavasti koko Euroopassa. Vanhojen määräaikaisten sopimusten päätyminen ja toistaiseksi voimassa olevien sopimusten hintojen korotukset sekä uusien sopimusten korkeammat hinnat nostivat kotitalouksien maksamaa keskimääräistä sähkön hintaa voimakkaasti kesästä 2022 alkaen.

Lahti Energia Oy ei merkittävästi hyötynyt vuonna 2022 sähkön korkeasta markkinahinnasta. Suurimmat hyötyjät olivat säädettävää vesivoimaa pohjoismaissa omistavat sähköntuottajat. Kustannustason nousu erityisesti polttoaineiden osalta on syönyt kannattavuutta. Lahti Energian oma sähkön tuotanto Kymijärven voimalaitoksella kattaa vain noin kuudesosan Lahden alueella kulutettavasta sähköstä. Nykyisellään noin 80 % alueella kulutetusta sähköstä tulee tuotettuna muualta Suomesta. Suomen oma tuotantokaan ei useimmiten riitä kattamaan koko maan kulutusta ja loppu katetaan tuonnilla lähinnä Ruotsista. Oman sähköntuotannon lisäksi Lahti Energialla on omistusosuuksia tuuli- ja ydinvoimalaitoksista. Ottaen huomioon näistä omistuksista saatava omakustanteinen sähköntuotanto Lahti Energian tuotanto kattaa noin 60 % Lahden alueen vuosikulutuksesta.

Sähköenergian hinta sähkölaskun loppusummasta on energiaviraston mukaan noussut lähelle 60 prosenttia. Sähkölasku koostuu energiahinnan lisäksi myös veroista ja sähkönsiirrosta. Sähkön siirtohinnat ovat säädeltäviä. Verkkoyhtiö saa laskuttaa laskennallisella kaavalla määräytyvää enimmäishintaa (ns. kohtuullinen tuotto). Lahti Energian sähköverkkoyhtiön siirtohinnat ovat tammikuussa 2023 tehdyn vertailun (<https://yle.fi/a/74-20013662>) mukaan kansallisesti kohtuullisella tasolla. Siirtohinnoja alennettiin 1.5.2022 lukien noin 10 %.

Lahti Energia Oy:n sähkönmyynti siirtyi Oomi Oy:lle 1.4.2020. Sähkönmyyntiyhtiön perustajina olivat Vantaan Energia, Lahti Energia, Pori Energia, Oulun Seudun Sähkö sekä Oulun Sähkönmyynti Oy ja sen osakkaat. Oomi Energia on yksi Suomen suurimmista sähkönmyyntiyhtiöistä, jolla on yli 400 000 asiakasta. Sähkön hinnan nousun myötä nousi kaupunkilaisten keskuudessa vaatimuksia Oomista irtautumiseksi, jotta Lahti Energia voisi tehdä yksilöllisiä hintakattosopimuksia joidenkin muiden sähköyhtiöiden tavoin. Osakassopimuksen mukaan Oomista irtautuminen edellyttää muiden osakkaiden suostumusta, eli irtautuminen ilman osakkaiden yksimielisyyttä on tehty vaikeaksi. Lahti Energia Oy:n näkökulmasta Oomissa on hyviä kasvunäkymiä, eikä siitä irtautuminen ole tällä hetkellä juridisesti mahdollista ilman muiden osakkaiden suostumusta eikä muutoinkaan tarkoituksenmukaista. Myös Oomi Oy laski kuluttaja-asiakkaidensa sähkönhintaa määräaikaaisesti vuoden alusta kolmen kuukauden ajaksi.

Polttoaineiden hinnan nousu vaikutti merkittävästi myös Lahti Energia Oy:n myymän kaukolämmön hintaan. Kymijärvi III biovoimalan käyttämän metsähakkeen hinta lähti jyrkkään nousuun vuonna 2022 Venäjän tuonnin loputtua. Osa kustannusnoususta jouduttiin viemään kaukolämmön hintaan, johon tuli korotukset 1.7 ja 1.9.2022 alkaen. Tilanteen ei odoteta merkittävästi parantuvan lähivuosina. Vertailussa muihin suuriin kaupunkeihin on kaukolämmön hinta noussut eikä siinä tällä hetkellä ole korotusvaraa. Yhtiön tavoitteena on pitää kaukolämmön hinta kilpailukykyisenä niin vaihtoehtoisin lämmitysmuotoihin nähden kuin myös vertailussa muiden kaupunkien energia-yhtiöihin.

Lahti Energia Oy:n vuoden 2022 tulosta rasittaa merkittävästi noin 17 milj. euron alaskirjaus Hanhikiven keskeytyneen ydinvoimalahankkeen vuoksi. Hitaasti edennyt hanke kariutui lopullisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan, eikä hanke saanut rakennuslupaa. Yhtiö lähti aikanaan mukaan Fennovoima Oy:n hankkeeseen, jonka tarkoituksena oli yhdessä venäläisen Rosatomin kanssa rakentaa Pyhäjoelle uusi ydinvoimala. Lahden kaupunginvaltuusto päätti hankkeeseen osallistumisesta äänestyspäätöksellä vuonna 2011. Kaupunginhallitus hyväksyi vuonna 2014 Lahti Energia Oy:n 36 milj. euron sitoumuksen hankkeen rahoittamiseksi.

Tarkastuslautakunta arvioi jo vuoden 2016 kertomuksessaan, että rakennushankkeen jatkuvat rakentamiskustannusten ylitykset sekä valmistumisen viivästymiset puoltaisivat ajantasaista riskiarviota Lahti Energia Oy:n osallisuudesta Fennovoiman Hanhikivi 1 -hankkeessa.

Kaupunginvaltuusto päätti joulukuussa 2022, että kaupungin Lahti Energia Oy:lle myöntämä 60 milj. euron pääomalaina voidaan muuntaa sijoitetun vapaan pääoman rahastosijoitukseksi. Tasejärjestelyn tarkoituksena oli tukea yhtiön maksu- ja investointikykyä. Päätöksestä valitettiin hallinto-oikeuteen, joka on kieltänyt päätöksen täytäntöönpanon toistaiseksi, kunnes asia on käsitelty.

Tarkastuslautakunta toteaa, etteivät synkimmät skenaariot sähkökatkoksista ja kestäväntömistä sähkölaskuista onneksi toteutuneet. Tähän oli syynä ennen kaikkea leuto talvi sekä suomalaisten säästeliäs sähkökäyttö. Niin valtio kuin sähköyhtiöt osallistuivat kuluttajien kohonneiden sähkömenojen tukemiseen. Vuoden 2023 alkukeväällä sähkön hinta lähti selvään laskuun.

Lahti Energia Oy:n mahdollisuudet kaupunkilaisten energialaskujen kohtuullistamiseksi ovat rajalliset. Sähköntuotannon omavaraisuusaste on alhainen ja kaukolämmön hintaa on suurten investointien ja polttoaineiden hinnan nousun vuoksi jouduttu korottamaan. Kaukolämmön hinta ei Lahdessa ole enää sellainen kilpailuvaltti, kuin aiemmin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että niin osingonmaksukyky kuin Lahti Energia Oy:n investointikyky on nykyisellään heikko raskaiden investointien ja niiden rahoituksen kireän maksuaikataulun vuoksi. Omistajan tulee käytettävissä olevin keinoin huolehtia yhtiön investointikyvyn edellytysten parantamisesta.

5.4 Lahti Events Oy

Tarkastuslautakunta on useissa arviointikertomuksissaan arvioinut Lahti Events Oy:n toimintaa. Tapah- tumajärjestäjä Lahti Events Oy perustettiin vuonna 2014 Lahden vuoden 2017 hiihdon MM-kisoja var- ten. Jo vuonna 2017 tarkastuslautakunta suositteli selvitetäväksi, onko yhtiön toimintaa MM-kisojen jälkeen ylipäättään mielekästä jatkaa.

Yhtiön toiminta kuitenkin jatkui kaupungin päätöksillä ja kaupungin myöntämän rahoituksen tur- vin. Vuoden 2021 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta totesi, että Lahti Events Oy:stä tehty riskikartoitus oli julistettu salaiseksi asiakirjaksi. Riskikartoituksen perusteella kaupunginhallitus pää- tyi toteamaan, että Lahti Events Oy on ottanut huomioon liiketoimintaan liittyvät riskit ja varautu- nut niihin hyvin.

Lahti Events Oy:n toimintaedellytykset saivat viimeisen iskun, kun KymiRing Oy:n vuoden 2022 MotoGP osakilpailu jo kolmannen kerran peruttiin. Rata ei läpäissyt kansainvälisen moottoripyörälii- ton tarkastusta. Koko osakilpailun vetäytymistä Suomesta pidettiin em. riskikartoituksessa epätoden- näköisenä. Lisäksi todettiin, että Lahti Events Oy on suojautunut tällaiselta mahdollisuudelta sopi- muksin. **Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan tällaisia suojaavia sopimuksia ei tosiasiallisesti ollut.**

Kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaosto päätti 19.7.2022, että Lahden kaupungin tapahtuma- toiminnan organisoinnista ja yhtiörakenteista tehdään kokonaistarkastelu 15.9.2022 mennessä. Jaos- to esitti kaupunginhallitukselle, että tarkastelun tuloksena Lahti Events Oy:n nykyinen toiminta lakkaa. Uudelleenjärjestelyjen tueksi yhtiössä tehdään ylimääräinen tilintarkastus. Konserni- ja tilajaosto halusi selvittää, onko yhtiö noudattanut konserniohjetta. Ylimääräinen tarkastus tilattiin Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy:ltä ja tarkastuksen teki kaupungin vastuullinen tilintarkastaja, joka toimii myös Lahti Events Oy:n tilintarkastajana. Ylimääräisessä tarkastuksessa päädyttiin siihen, että konserniohjetta on noudatettu. Yhtiön ja kaupungin välinen yhteydenpito on ollut vilkasta ja omis- tajaohjauksella on ollut riittävästi tilaisuuksia antaa Lahti Events Oy:lle ohjausta lukuisten kuulemis- ten yhteydessä.

Kaupunginhallitus päätti 16.1.2023, että Lahti Events Oy:n toiminta lakkaa. Samassa kokouk- sessa päätettiin, että jo tässä vaiheessa kirjataan luottotappioiksi 4,9 milj. euroa lainasaamis- ta, joita kaupungilla on yhtiöltä. Kaupungin lainasaamiset sisältävät Lahti Events Oy:lle myönne- tyn antolainan sekä käytetyn luottolimitin, joiden yhteismäärä 31.12.2022 oli 6 392 536,67 euroa.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2021 arviointikertomuksessaan, että Lahti Events Oy:öön sijoitetut varat jäävät huonoimmassa tapauksessa omistajan, eli Lahden kaupun- gin tappioksi, jos yhtiön liiketoiminta joudutaan ajamaan alas. Nyt tämä tilanne on valitet- tavasti realisoitunut.

Lautakunta kannattaa monipuolisten tapahtumien järjestämistä kaupungissa. Ne tuovat elävyyttä ja luovat positiivista mielikuvaa Lahdesta. Tapahtumatoiminta on tavalla tai toi- sella organisoitava jatkossakin.

Kymiringin osalta kaupungilla oli optimistiset odotukset. Hanke oli ensimmäinen yrityk- sen lajiaan koko Suomessa eikä kokemuksia vastaavan tapahtuman järjestämisestä näillä le- veysasteilla ollut käytettävissä. Suorituspaikka jäi keskeneräiseksi riittävän rahoituksen puuttuessa. Jatkossa tapahtumien järjestämiseen liittyvät taloudelliset riskit tulee pystyä hallitsemaan aiempaa paremmin.

5.5 Malva

Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva avattiin yleisölle 29.4.2022. Museo sijaitsee Malskin kiinteistössä. Lahden kaupunki on vuokrannut taidekeskuksen tilat Castellum Trio Oy:n hallinnoimalta kiinteistöyhtiö Kielolta 20 vuodeksi ja maksaa niistä vuokraa noin 66 000 euroa kuukaudessa. Vanhaa panimokiinteistöä uudistettiin yli 10 milj. eurolla, jotta se saatiin muutettua noin 4 000 m² taidekeskukseksi.

Vuonna 2022 Malvassa oli kaikkiaan seitsemän eri näyttelyä: Maarten Baasin ”Piiloleikki”, Lahden kansainvälinen julistettriennale, Nanna Suden ”Taitelijatar ja raivokas rakkaus”, Erik Bruunin ”Luonnollisesti”, Sergei Pavlovin ”Pieni elämä”, Marjatta Tapiolan ”Toisin sanoen” sekä oman kokoelman ”Juuret – Aarteita kokoelmista näyttely”.

Malvasta odotetaan vetonaulaa kaupungin museotarjontaan. Vaikka virallista kävijämäärätavoitetta ei aloitusvuodelle ollutkaan asetettu, optimistinen toive oli 80 000 kävijää vuonna 2022 ja jatkossa kävijämäärän odotetaan nousevan jopa 100 000 kävijään vuosittain. Vuonna 2022 kävijätahti oli yksi asiakas jokaista aukiolominuuttia kohden, jota voidaan pitää suurena onnistumisena. Toteutunut kävijämäärä vuonna 2022 oli yhteensä 75 100, joista 4 103 oli ilmaiskävijöitä.

Vuoden 2022 talousarviossa pääsymaksutuloja oli arvioitu olevan 300 000 euroa, toteuma oli 688 000 euroa, eli yli kaksinkertainen talousarvion nähden. Toimintatuotot kokonaisuudessaan ylittiin 56 % talousarvioon verrattuna. Toimintakulujen kokonaisuus toteutui lähes talousarvion mukaisesti, ylitystä oli 2 %. Toteutunut toimintakate -1,74 milj. euroa oli noin 14 % parempi kuin talousarviossa oli ennustettu. Museokaupan myyntitavoite oli 151 000 euroa, toteuma 157 600 euroa.

Ensimmäisen toimintavuoden asiakaspalautte on ollut erittäin positiivista ja yllättyntä.

Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan Malvassa on ollut ongelmia henkilöstöresurssien suhteen. Salivalvonta on ostettu ulkoisena palveluna vartiointiliikkeeltä, jonka on huomattu olevan kallista ja ostettu palvelu on rajoittunut vartiointiin, kun tarve olisi myös neuvonnalle. Lisäksi museoamanuenssi- ja asiakaspalveluresurssissa on ollut puutteita. 1.4.2023 alkaen Malvan salivalvonta hoidetaan omalla henkilökunnalla, tähän on rekrytoitu viisi kokoaikaista ja neljä osa-aikaista työntekijää. Rahallisen säästön lisäksi työsuhteessa olevat salivalvojat pystyvät tekemään monipuolisempaa tehtävänkuvaa, johon kuuluu valvonnan lisäksi myös ohjeistus ja neuvonta. Uusi museoamanuenssi on toiveissa saada 2024 alusta. Asiakaspalveluresurssia on vahvistettu määräaikailla, osa-aikailla työntekijöillä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vuosikymmeniä suunniteltu taidemuseohanke lopulta toteutui, kun visuaalisten taiteiden museo Malva avattiin.

Malva täydentää kaupungin kulttuuritarjontaa ja on osoittanut vetovoimaisuutensa ensimmäisenä toimintavuotenaan.

Lahden visuaalisten taiteiden museo Malvan avajaisia vietettiin huhtikuussa 2022. Maarten Baasin teoskokonaisuus Baas tuli kaupunkiin (2014) on saanut innoituksensa tivolista ja on osa Piiloleikki -näyttelyä.

LIITE

Vuoden 2022 arviointikertomuksen laadintaan liittyvät esteellisyydet

Hannu Rahkonen

Lahden Talot Oy:n ja Lahden Asunnot Oy:n hallitusten jäsen

Ville-Veikko Elomaa

Lahti Aqua Oy:n ja Työterveys Wellamo Oy:n hallitusten jäsen

Lasse Koskinen

Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy:n hallituksen jäsen

Mona Pyykkönen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen

Johanna Tuliainen

Lahden Urheiluhalliyhdistys ry:n hallituksen jäsen

Jukka Pietiläinen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen
Koulutuskeskus Salpauksen yhtymähallituksen jäsen

Lahti

Lahden kaupungin
arviointikertomus 2022